

Unges bud på bedre trivsel

- et ungeinvolverende initiativ

Unges bud på bedre trivsel

Unge bud på bedre trivsel

– et ungeinvolverende initiativ

Forfattere:

Kenneth Salomonsen, projektchef, Ungdomsbureauet

Julie Schneekloth Friis Nielsen, projektmedarbejder, Ungdomsbureauet

Projektet er finansieret af Region Syddanmark og gennemført af Ungdomsbureauet.

Ungdomsbureauet har alene ansvaret for rapportens indhold.

Udgiver:

Region Syddanmark

Grafisk tilrettelæggelse:

Conny Paugan Jæger

Oplag:

800 stk.

Foto:

Ungdomsbureauet

Tryk:

PR Offset ApS, Fredericia

Dato for udgivelse:

10. maj 2016

ISBN 978-87-92217-53-0

Forord

Hvordan kan der skabes en mere mentalt robust og livsduelig ungdom i Region Syddanmark? Med ”Unge bud på bedre trivsel” får vi mulighed for at høre de unges svar på dette spørgsmål.

Region Syddanmark har iværksat en treårig indsats ”Trivsel og psykisk sundhed på ungdomsuddannelserne” (2013-2016), der har som mål at styrke den mentale trivsel blandt unge og være med til, at flere unge kommer godt igennem en ungdomsuddannelse. ”Unge bud på bedre trivsel” supplerer projektets øvrige indsatser, som først og fremmest skal styrke de professionelle voksnes fokus og færdigheder i forhold til unges mentale trivsel. Nogle af disse indsatser fortsætter efter projektperioden, og nogle afsluttes.

At inddrage de unge selv i overvejelser om og løsninger på unges mentale trivsel synes vi i Region Syddanmark er et naturligt valg. De unge er eksperterne, hvad angår muligheder og udfordringer i et ungdomsliv. Målet er, at de unge selv – gennem elevråd og kursistråd – engagerer sig i den mentale trivsel blandt unge på ungdomsuddannelserne. Det er vores håb, at rapporten ”Unge bud på bedre trivsel” vil inspirere ungdomsuddannelser, elevråd, kursistråd og andre i det fremtidige arbejde med at styrke de unges velbefindende og lyst til at gennemføre en ungdomsuddannelse. Vi håber også, at de problemstillinger og løsningsforslag, som de unge her selv har præsenteret, vil indgå i den fremtidige indsats med at skabe en frugtbar og inspirerende kultur på ungdomsuddannelserne.

I Region Syddanmark vil der fortsat være et stærkt fokus på unges mentale trivsel og dens betydning for at komme godt igennem en ungdomsuddannelse.

Tak til Ungdomsbureauet for et inspirerende samarbejde og for at bringe de unges stemmer ud til læserne i denne rapport. En særlig stor tak til skoler og unge, der har stillet sig til rådighed for fokusgruppeinterviews og workshops. Uden jer kunne det ikke have ladet sig gøre.

God læselyst.

Birthe Navntoft

Afdelingschef for Tværsektorielt samarbejde
Region Syddanmark

Indhold

Forord	3
Indledning.	7
Hvad sagde de unge? - en opsummering	11
Problematikker fordelt på uddannelser	15
Metode og empiri	19
Problematikker og løsningsforslag - en gennemgang	23
Forventningspres.	25
Tidspres	31
Karakterpres, planlægning og de mange valg	35
Gruppepres, usikkerhed/ensomhed og sociale medier.	43
Økonomi og dårlige transportmuligheder	51
Manglende lærepladser/praktikpladser	57
Optagelseskrav til ungdomsuddannelserne	61
Manglende støtte til og forståelse for psykisk syge	63
Vold som en del af tilværelsen	67
Analyse: Refleksioner over mødet med en presset ungdom.	71
Litteraturliste	83

Forord

Indledning

Hvad sagde de unge? – en opsummering

Problematikker fordelt på uddannelser

Metode og empiri

Problematikker og løsningsforslag – en gennemgang

Forventningspres

Tidspres

Karakterpres, planlægning og de mange valg

Gruppepres, usikkerhed/ensomhed og sociale medier

Økonomi og dårlige transportmuligheder

Manglende lærepladser/praktikpladser

Optagelseskrav til ungdomsuddannelserne

Manglende støtte til og forståelse for psykisk syge

Vold som en del af tilværelsen

Analyse: Refleksioner over mødet med en presset ungdom

Litteraturliste

Indledning

”Hvad er det værste ved at være ung?”. Det spørgsmål stillede vi de unge, som vi mødte igennem de 20 workshops, vi udførte på 20 forskellige ungdomsuddannelsesinstitutioner i Region Syddanmark i december 2015 og januar 2016. Det er ikke umiddelbart et spørgsmål, der lægger op til muligheden for at italesætte en lykkelig ungdomstilværelse uden problemer. Med spørgsmålet opfordrede vi de unge til at fortælle om det, de betragter som det værste ved at være ung, og vi bad dem forholde sig til de ting i tilværelsen, som presser dem mest. Hermed baserer vi også vores arbejde med de unge på den antagelse, at det danske ungdomsliv ikke altid er en dans på roser.

Grunden til dette udgangspunkt skal blandt andet findes i de undersøgelser, der er udarbejdet af Center for Ungdomsforskning (CEFU 2014), Videnråd for Forebyggelse (VFF 2011) samt Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (SFI 2014), som alle sætter fokus på unges trivsel og mistrivsel. Nordea-fonden har sammen med Institut for Lykkeforskning udgivet publikationen **”Hvordan går det? Status på det gode ungeliv”** (2015), hvori de samler resultaterne fra de nævnte undersøgelser samt en række andre, inklusiv Nordea-fondens egen undersøgelse fra 2014. Her taler tallene sit tydelige sprog: 22 % af de unge i alderen 18-24 år føler sig altid eller ofte ensomme, 21 % i alderen 15-24 føler sig ofte stressede (tal fra Nordea-fonden (2014) viser, at det er hele 35 %). 17 % i samme aldersgruppe har overvejet at begå selvmord, og hver tredje af den procentdel har forsøgt. Mere end hver fjerde af de 19-årige har modtaget psykologhjælp, 11 % af de 15-årige har haft en psykisk lidelse, 12 % af de 15-24-årige har sultet sig, og *”Hver tiende i alderen 15–24 år siger, at de er utilfredse eller meget utilfredse med deres krop, mens hver tredje ofte eller altid tænker på sin vægt”* (Nordea-fonden & Institut for Lykkeforskning 2015). I publikationen præsenteres også undersøgelser inden for lykkeforskningen, der viser, at danske unge er *”ikke så lykkelige endda”*. Danmark er ét blandt relativt få lande, hvor de unge i alderen 18-24 år scorer under det nationale gennemsnit for lykke. Ensomhed, stress og manglende psykisk robusthed er de tre elementer, der fremhæves som værende de største udfordringer for ungdommen i dag (Nordea-fonden & Institut for Lykkeforskning 2015).

På baggrund af tallene og undersøgelserne må svaret på spørgsmålet ”Hvordan går det?” (som stilles af Nordea-fonden og Institut for Lykkeforskning) være ”Ikke så godt”. Der er noget, der tyder på, at vi har en ungdomsgeneration med ”ondt i livet” – hvilket må og skal ændres. I den proces får vi brug for de unge, der trods alt er de mest kvalificerede eksperter i dem selv. Dette initiativ inddrager derfor de unge i både italesættelsen af de problematikker, som de oplever, skaber udfordringer for dem i deres hverdag, samt deres egne løsningsforslag til hvad der kan gøres ved det.

Rapportens formål

Denne rapport har til formål at skitsere og analysere den empiri, som er blevet til igennem initiativet ”Unge bud på bedre trivsel” i perioden november 2015 til januar 2016. I denne vil vi gennemgå de problematikker og løsningsforslag, som de unge har beskrevet i løbet af de 20 workshops, der er udført. Rapporten afrundes med en analyse af de udfordringer, som de unge beskriver. De problematikker og løsningsforslag, som redegøres for i rapporten, vil danne udgangspunkt for den konference, som afholdes i maj måned 2016 for alle elevråd og elevrådsrepræsentanter i Region Syddanmark. Konferencen udgør initiativets sidste del og vil danne rammen for vidensdeling, diskussion og idéudvikling imellem deltagerne. Dette skal inspirere elevrådene og elevrådsrepræsentanterne, som vender tilbage til deres uddannelsesinstitutioner med en håndfuld nye tiltag, de kan gennemføre med henblik på at forbedre trivslen for de unge, som de repræsenterer.

UNGDOMSBUREAUET

Workshop: Unges bud på bedre trivsel

1. Runde: Bordet rundt

- I denne runde skal I fortælle om jeres egne erfaringer og oplevelser inden for det emne, som jeres gruppe arbejder med: Hvordan oplever I hver især XXX i jeres hverdag?

2. Runde: Hvad er problemet?

- Udvælg en eller flere problematikker, som jeres gruppe skal arbejde videre med:

"Problemet er...": for meget pres på unge mennesker

Familie

Valg af uddannelse (folkeskole)

Det sociale

Karakter

"Det er et problem fordi..." (giv gerne flere grunde):

Man får svært ved at fungere i skolen
og i hjemmet, på grund af presset
og udvikler stres og depression.

At skulle træffe et valg uden at være
sikker, man mangler mere forberedelse (brøbygning)

Forord

Indledning

Hvad sagde de unge? - en opsummering

Problematikker fordelt på uddannelser

Metode og empiri

Problematikker og løsningsforslag - en gennemgang

Forventningspres

Tidspres

Karakterpres, planlægning og de mange valg

Gruppepres, usikkerhed/ensomhed og sociale medier

Økonomi og dårlige transportmuligheder

Manglende lærepladser/praktikpladser

Optagelseskraft til ungdomsuddannelserne

Manglende støtte til og forståelse for psykisk syge

Vold som en del af tilværelsen

Analyse: Refleksioner over mødet med en presset ungdom

Litteraturliste

Hvad sagde de unge? – en opsummering

I rapporten gennemgår vi de problematikker og dertil knyttede løsningsforslag, som de unge har præsenteret for os igennem 20 workshops og fire fokusgruppeinterviews. Vi vil derfor kun meget kort i den følgende opsummering nævne de problematikker og løsningsforslag, som de unge beskriver. Dette gør vi for at give læseren et overblik over rapportens indhold og de problematikker, som denne vil belyse.

Forventningspres og tidspres

De to mest dominerende problematikker, som de unge italesætter hele 16 gange ud af 20 workshops, er henholdsvis *”forventningspres”* og *”tidspres”*. Disse to er dermed de problematikker, der er nævnt flest gange i løbet af workshoppene, og som også blev nævnt i flere fokusgrupper. Præstationsangst, forestillingen om det perfekte liv, uopnåelige skønhedsideal og CV-pleje er nogle af de elementer, som de unge nævner som markante udfordringer i relation hertil. De unges løsningsforslag omhandler blandt andet, at de skal være bedre til selv at prioritere deres tid, at der skabes en mere hensigtsmæssig uddannelsesstruktur, så presset udjævnes, samt kampagner der viser ”det perfekte liv” med et skønheds- og sundhedsideal som værende noget andet og mere realistisk, end det billede der dominerer i øjeblikket.

Karakterpres, fremtidsplanlægning og mange valg

Karakterpres, fremtidsplanlægning og mange valg udgør alle tre problematikker, som de unge beskriver. I relation til disse problematiserer de unge en uhensigtsmæssig intern konkurrence med klassekammerater, og at de lever tre år frem i tiden, fordi der er stort fokus på adgangskrav, gennemsnit og fremtidsplaner. De unge pointerer også, hvordan de alt for tidligt i tilværelsen skal træffe afgørende valg i relation til uddannelse og arbejde uden at føle sig klar til at træffe de valg. Som løsningsforslag nævner de unge en erstatning af karakterskalaen med skriftlige udtalelser og mundtlig feedback, mindre intern sammenligning og konkurrence, bedre brobygning og vejledning mellem grundskolen og ungdomsuddannelserne samt et mere fleksibelt uddannelsessystem, hvor det er okay at vælge om.

Gruppepres, utryghed/ensomhed og sociale medier

Gruppepres, utryghed/ensomhed og sociale medier repræsenterer også problematikker, som de unge har italesat i forbindelse med workshoppene og fokusgrupperne. Her beskriver de unge problemer såsom en ukontrolleret alkoholkultur, mobning og portrættering af "det perfekte" på Facebook og Instagram. Herudover nævner de udfordringerne ved at stå fast og være sig selv i den livsfase, som de unge befinder sig i, hvor identitetsskabelse og sociale relationer fylder meget. Som løsning hertil foreslår de unge, at man udviser større åbenhed og accept over for hinanden, at der indføres klare retningslinjer for brug af sociale medier, oprettes mentorordninger, hvor unge hjælper andre unge, og igen bliver kampagner foreslået som en måde at få talt om de svære ting på - som eksempelvis mobning og ensomhed.

Økonomi og dårlige transportmuligheder

Økonomi og dårlige transportmuligheder påpeges også som problematikker, der udfordrer de unge i hverdagen. Nogle af de problemer, der relaterer sig hertil, er udviklingen af stress og søvnmangel, som de unge beskriver som et resultat af en dårlig økonomi, dyre boliger, dyr transport og dårlige transportforbindelser. Løsningsforslagene, de unge inddrager i forbindelse med problematikkerne, er eksempelvis vejledning og oplysning vedrørende budgetstyring, mere i støtte, billigere ungdomsboliger, samt bedre og flere transportmuligheder, hvor der indgås aftaler mellem trafikelskaberne og uddannelsesinstitutionerne, så afgangene tilpasses uddannelserne og de unge.

Mangel på praktik/lærepladser

Mangel på praktik/lærepladser er en problematik, som fylder rigtig meget for de unge på erhvervsuddannelserne. De problemer, som de unge pointerer i relation hertil, er eksempelvis tidspres i forbindelse med at skulle finde en praktik/læreplads, da der er meget få at finde, og at det skal ske ved siden af de unges uddannelse. De unge føler sig ikke rustede til at søge de eksisterende pladser, og det er for dyrt for virksomhederne at tilbyde dem, hvorfor der kun er få at søge. Som løsninger hertil foreslår de unge, at praktik/lærepladssøgning bliver en del af undervisningen, så de på den måde får vejledning og tid til at søge plads. Derudover foreslår de unge, at der skabes et økonomisk incitament for arbejdsgiverne til at tilbyde pladserne, og at de bruger hinanden og deres netværk med henblik på at etablere kontakt til virksomhederne.

Optagelseskrav på erhvervsuddannelserne

Optagelseskrav på erhvervsuddannelserne nævnes som en problematik af unge fra en af de produktionsskoler, vi besøgte. De problemer, de unge pointerer i relation hertil, er, at det skaber et stort og meget tidligt pres – især for de unge, som ikke er bogligt stærke. De beskriver, hvordan de ikke får tilstrækkelig støtte i grundskolen til at nå op på det påkrævede niveau, og hvor de ikke informeres om de fejl, de begår. Deres løsningsforslag hertil er bedre faglig og personlig støtte i grundskolen samt afskaffelse af adgangskravet, som skal erstattes af vejledning, der ikke udelukkende ser på boglige egenskaber, men også tager hensyn til den enkelte unges personlighed i forbindelse med uddannelsesvalget.

Dårlig støtte til samt forståelse for psykisk sygdom

Dårlig støtte til samt forståelse for psykisk sygdom er en problematik, der italesættes af unge fra produktionsskolerne samt erhvervsuddannelserne. Her beskriver de unge problemer med hensyn til begrænsede muligheder for hjælp, en manglende opmærksomhed på de unge, som har det svært, samt forståelsen af psykisk sygdom som værende et tabubelagt emne. De unge opfordrer også her til, at der udvikles kampagner, som sætter fokus på emnet, at der skabes et bedre sammenhold mellem de unge via en fælles indsats mellem skoleledere, undervisere, forældre og unge selv, samt at der skabes flere muligheder for at søge hjælp, vejledning og rådgivning fra flere professionelle.

Vold som en del af tilværelsen

Vold er den sidste problematik, som denne rapport beskæftiger sig med, og som er italesat af unge fra en produktionsskole. De unge beskriver den voldsrelaterede problematik som værende både fysisk og psykisk, at den foregår i bander, at den finder sted med våben og er knyttet til dårlig opdragelse samt negativ indflydelse fra internettet, som opildner de unge til at udøve volden. Løsningsforslagene i relation hertil lyder blandt andet, at de unge skal tale ordentligt til hinanden, forældrene skal være bedre til at opdrage, der skal være større konsekvenser, når vold udøves, og så skal der sættes fokus på problematikken allerede i slutningen af grundskolen.

Forord

Indledning

Hvad sagde de unge? – en opsummering

Problematikker fordelt på uddannelser

Metode og empiri

Problematikker og løsningsforslag – en gennemgang

Forventningspres

Tidspres

Karakterpres, planlægning og de mange valg

Gruppepres, usikkerhed/ensomhed og sociale medier

Økonomi og dårlige transportmuligheder

Manglende lærepladser/praktikpladser

Optagelseskraft til ungdomsuddannelserne

Manglende støtte til og forståelse for psykisk syge

Vold som en del af tilværelsen

Analyse: Refleksioner over mødet med en presset ungdom

Litteraturliste

DOMSBUREAUET

op: Unges bud på bedre trivsel

ndt

ælle om jeres egne erfaringer og oplevelser inden for det
arbejder med: Hvordan oplever I hver især XXX i jeres

problem?

problematikker, som jeres gruppe skal arbejde videre med

u virkelig laver det du har lyst til
fordi det føyer til "det perfekte liv".
til hvad du vil allerede som 16 år
udvikler du dig hele tiden og du
vil have resten af livet.

vi tager stilling til hvad vi vil lave
algt eller bliver vi påvirket indefra

.. (giv gerne flere grunde):

familie og venner. Måske passer en
dig bedst, men din mor og far
annelse og du vil helst ikke
v" mønstre bryder.
n venner og kommer måske
forborte, som vil have en
dig.

Foranfor erhvervsuddannelse

du ikke så mange muligheder

4. Stress

UNGDOMSBUREAUET

Workshop: Unges bud på bedre trivsel

1. Runde: Bordet rundt

- I denne runde skal I fortælle om jeres egne erfaringer og oplevelser inden for det emne, som jeres gruppe arbejder med: Hvordan oplever I hver især XXX i jeres hverdag?

2. Runde: Hvad er problemet?

- Udvælg en eller flere problematikker, som jeres gruppe skal arbejde videre med:

"Problem et er...":

Stress

- mister oversblik - psykisk - fysisk
- Kroppen kører på fuld styrke - overarbejde
- til sidst kan man ikke mere
- håndtere presset

"Det er et problem fordi..." (giv gerne flere grunde)

- Fordømmelse af skole og fritid
- karakterer - fremtiden
- Planlægning for læsning
- prioriteringer (venner / lekier)

"Problem et er...": Forventningspres

En idealisme der ikke
giver mening

"Det er et problem fordi..." (giv gerne flere grunde):

- Videre, videre, videre - med topkarakterer
- Hvorfor sætte ekstremt høje forventninger, når de alligevel ikke kan nås? (vi skal være bedre end fjnd) (jeg skal have 12 i alt)
- Forventningerne slukkes aldrig
 - Når man har fri fra skole, forventes det man går hjem og laver lektier
 - Når man skal sove, forventes det man sover mindst 8 timer uforstyrret
- At man skal være social At være social er hardt
- være et fri rum man selv rører over, men det er pludselig også blevet et rum med forventninger

Mange muligheder

UNGDOMSBUREAUET

Workshop: Unges bud på bedre trivsel

3. Runde: Løsningsforslag

- Kom med bud på, hvad I selv og andre kan gøre for at løse p

Hvad kan I gøre ved det? Flere information om
uddannelser end STX og få fjernet det
STX har. Det skal ikke have den pro
Du skal vælge det som du finder i
og være ligeglad med hvad andre s
skal. Prøv at undgå at tænke på peng
Prestigen

Hvad kan andre gøre ved det? (Forældre, lærere, elevråd
politikere etc.) Undgå at påvirke os, f.eks. at
uddannelser over andre

- Information om at der er andre valg
- Temen er lige så "høj" som advokaten
samfundet.
- Sætte mønstrebryderen i positiv lys
- Bare ikke følelsen der ~~ikke~~ er løge og
til lugne nogen som kun søger pro

Problematikker fordelt på uddannelser

Problematikker/Uddannelsesinstitutioner	Forventningspres fra omgivelser	Klassekonkurrence og Karakterpres	Usikkerhed	Problematikker vedrørende sociale medier	Man kan ikke være sig selv, hvis man skal passe ind i gruppen	Uopnåelige skøn- og sundhedsideal	Alkoholkultur	Manglende fællesskab
Produktionsskole 1								
Produktionsskole 2							x	
EUD 1	x							
EUD 2	x			x				
EUD 3	x							
EUD 4								
STX 1	x	x						
STX 2	x	x	x			x		
STX 3	x	x						
STX 4	x		x					
STX 5	x						x	
STX 6	x	x				x		
STX 7	x	x		x				
STX 8	x	x		x	x	x	x	
STX 9	x				x	x		
HHX 1	x		x	x				
HHX 2	x				x			
HHX 3	x				x			x
HTX 1		x				x		
HF 1	x							

Tidspres/planlægning	Mangel på forståelse fra ældre generationer	For mange valgmuligheder	Dårlig økonomi	Dårlige transportmuligheder	Mangel på praktikpladser	Vold	Adgangskrav på EUD	Dårlige undervisere	Støtte til unge med psykiske problemer
				x			x	x	
				x		x			x
			x		x				
x			x						x
			x		x				
x			x	x	x				
x									
x									
x		x							
x		x							
x		x							
x			x	x					
x		x							
x		x							
x	x								
x				x					
x									
x		x		x					
x									
x	x								

Forord

Indledning

Hvad sagde de unge? – en opsummering

Problematikker fordelt på uddannelser

Metode og empiri

Problematikker og løsningsforslag – en gennemgang

Forventningspres

Tidspres

Karakterpres, planlægning og de mange valg

Gruppepres, usikkerhed/ensomhed og sociale medier

Økonomi og dårlige transportmuligheder

Manglende lærepladser/praktikpladser

Optagelseskrav til ungdomsuddannelserne

Manglende støtte til og forståelse for psykisk syge

Vold som en del af tilværelsen

Analyse: Refleksioner over mødet med en presset ungdom

Litteraturliste

Metode og empiri

I det følgende forklares måden, hvorpå empirien, som denne rapport baserer sig på, er produceret.

Fokusgruppeinterview

Initiativet indledtes med fire fokusgruppeinterviews foretaget på fire forskellige ungdomsuddannelser i Region Syddanmark. Der var imellem 8 og 12 elever fra forskellige klasser i alderen 15 til 20 år, som deltog. Det overordnede emne var ”unges trivsel” med udgangspunkt i de tal, som fremgår af Nordea-fondens rapport, der viser, at et stort antal af unge mistrives (Nordea-fonden 2014). Interviewene blev foretaget med henblik på at bruge dem som grundlag for udviklingen af de efterfølgende workshops i henhold til at forstå og ramme måden, hvorpå de unge forholder sig til og taler om trivsel. Igennem interviewene viste sig nogle gentagelser i de problematikker, de unge beskrev, hvilket også kunne identificeres i de senere workshops.

Workshop

Efter udførelsen af fokusgruppeinterviewene gennemførtes 20 workshops på 20 forskellige ungdomsuddannelser i regionen, som var fordelt på følgende vis: Produktionsskole: 2, EUD: 4, STX: 9, HHX: 3, HTX: 1, HF: 1. Fordelingen er sket på baggrund af ønsket om et repræsentativt udsnit, hvorfor disse tal baserer sig på data over ansøgninger om optagelse blandt regionens elever i niende og tiende klasse til ungdomsuddannelserne. Uddannelsesinstitutionerne er desuden udvalgt med henblik på at opnå en geografisk spredning inden for regionen.

Workshoppene blev gennemført klassevist og var tilpasset de enkelte lektioners varighed, hvorfor de til tider varerede, men var som udgangspunkt mellem én og halvanden times længde. For gymnasiernes vedkommende deltog både 1., 2. og 3.g-klasser fra en række forskellige studieretninger. På erhvervsskolerne var det elever fra de fire mest populære uddannelser, målt på antal ansøgere (Bygge og Anlæg, Merkantil, Strøm, styring og IT, Sundhed, omsorg og pædagogik) på grundforløb 1 og 2, som var deltagere. Dermed er det forskellige aldersgrupper, der befinder sig forskellige steder i deres uddannelsesforløb, som har deltaget.

De enkelte klasser blev udvalgt af rektor, uddannelsesleder eller anden ansvarlig på området, hvorfor Ungdomsbureauet ikke har haft indflydelse på, hvilke klasser der er besøgt. Dette er sket ud fra et praktisk hensyn til uddannelsesstedernes mulighed for at stille en klasse til rådighed. Vi vurderer ikke, at der fra uddannelsesstederne har været spekuleret i at fremstille institutionen på bedst mulig måde, da det institutionelle ophav fra de enkelte deltageres citater fra workshoppen er anonymiseret.

Opbygning og indhold

Workshoppen indledes med en præsentation af initiativet og projektet, som det er en del af. Derefter beskrives Ungdomsbureauet og nogle af dets projekter, så de unge får et indblik i, hvad organisationen er for en størrelse. Herefter stilles spørgsmålet til klassen: ”Hvad er det værste ved at være ung?”. De unge finder frem til fem problematikker i relation til spørgsmålet og inddeles dernæst i grupper fordelt på problematikkerne. Efterfølgende indeholder workshoppen tre runder: Først en løs snak i gruppen, hvor de unge fortæller hinanden om personlige erfaringer med den tildelte problematik. Dernæst sker en konkretisering af de problemer, der knytter sig hertil, og til sidst en tredje runde hvor de unge kommer med forslag til, hvad der kan gøres ved de af dem opstillede problematikker. Her skal de unge overveje, hvad de selv kan gøre ved problematikken som individ, gruppe og/eller klasse, og dernæst hvad andre kan gøre som fx politikere, elevråd, lærere, forældre etc.

Workshoppen rundes af med en opsamling af problematikker og løsningsforslag, hvor alle har mulighed for at komme med feedback og nye idéer. Til workshoppen uddeles et papir, som de unge skriver deres overvejelser og løsningsforslag ned på, hvilket de afleverer igen efter workshoppen. Disse beskrivelser samt de noter, der er blevet taget løbende under workshoppen af en medarbejder fra Ungdomsbureauet, udgør tilsammen den empiri, som rapporten behandler.

Rapport og konference

Formålet med rapporten er, som tidligere nævnt, først og fremmest at præsentere de problematikker, som de unge selv er nået frem til, samt deres forslag til løsninger herpå. Disse analyseres og fortolkes efterfølgende for at undersøge, hvad disse kan ses som udtryk for. Rapportens fund bliver anvendt i forbindelse med en konference, som afholdes i maj 2016. Konferencen er målrettet elevråd samt andre elevrepræsentanter fra uddannelser uden et elevråd. Konferencen har til formål at forsøge at forankre de unges løsningsforslag igennem elevrådene og repræsentanterne, der til konferencen vil bidrage med en videre-

udvikling af forslagene samt komme med nye idéer hertil. De får mulighed for at arbejde med de problematikker, som kommer til udtryk igennem empirien, hvor de her kan tænke løsningsforslagene ind i deres funktion som elevrådsrepræsentanter og de muligheder, dette giver. Der udvikles også på baggrund af rapportens analyse et idékatalog, som gives til konferencens deltagere. Idékataloget skal ses som et inspirationshæfte til tiltag, der har mulighed for at forbedre trivslen på ungdomsuddannelserne, som tager udgangspunkt i de unges egne forslag.

Forord

Indledning

Hvad sagde de unge? – en opsummering

Problematikker fordelt på uddannelser

Metode og empiri

Problematikker og løsningsforslag – en gennemgang

Forventningspres

Tidspres

Karakterpres, planlægning og de mange valg

Gruppepres, usikkerhed/ensomhed og sociale medier

Økonomi og dårlige transportmuligheder

Manglende lærepladser/praktikpladser

Optagelseskrav til ungdomsuddannelserne

Manglende støtte til og forståelse for psykisk syge

Vold som en del af tilværelsen

Analyse: Refleksioner over mødet med en presset ungdom

Litteraturliste

Problematikker og løsningsforslag – en gennemgang

I det følgende gennemgås de problematikker med dertilhørende løsningsforslag, som de unge har italesat igennem workshoppene samt fokusgruppeinterviewene. I denne del af rapporten holder vi os udelukkende til de unges egne beskrivelser, altså vil det kun være de problematikker, som de unge selv valgte at arbejde med i workshoppene, der vil blive gennemgået her.

Spørgsmålet ”Hvad er det værste ved at være ung”, som vi stiller de unge i workshoppen, lægger ikke op til, at de unge nødvendigvis skal være særligt konkrete og holde sig til en bestemt forståelse af trivsel i deres besvarelse heraf. Dette begrundes vi dels i ønsket om, at de selv skal tolke, hvad der ligger heri, og dels i den forståelse af trivsel, vi arbejder med, som ikke begrænses til en uddannelseskontekst – mistrivsel og trivsel har ikke altid noget med den specifikke uddannelse at gøre. Det baserer vi blandt andet på vores erfaringer med bogen ”De Frafaldne”, hvor 20 unge fortæller deres historie om at falde fra en ungdomsuddannelse og årsagen hertil, som sjældent udelukkende knyttes til uddannelse. Altså lægger vi op til, at de unge også kan italesætte problematikker, som placerer sig uden for deres uddannelseskontekst.

Struktur

I de 20 workshops, som er blevet gennemført, er der flere problematikker, der går igen. Der vil derfor især være fokus på de problematikker, som gentages flere steder, da disse kan siges at være problematikker, de unge mere generelt ser som relevante for deres trivsel. Beskrivelsen af problematikkerne struktureres således, at den/dem med flest gentagelser præsenteres først, derefter følger den/dem med næst flest benævnelser og så videre.

Først gennemgås de udfordringer, som de unge oplever i relation til problematikkerne, hvorefter de løsningsforslag, som de unge har udviklet i tilknytning til de pågældende problematikker, præsenteres.

Forord

Indledning

Hvad sagde de unge? – en opsummering

Problematikker fordelt på uddannelser

Metode og empiri

Problematikker og løsningsforslag – en gennemgang

Forventningspres

Tidspres

Karakterpres, planlægning og de mange valg

Gruppepres, usikkerhed/ensomhed og sociale medier

Økonomi og dårlige transportmuligheder

Manglende lærepladser/praktikpladser

Optagelseskrav til ungdomsuddannelserne

Manglende støtte til og forståelse for psykisk syge

Vold som en del af tilværelsen

Analyse: Refleksioner over mødet med en presset ungdom

Litteraturliste

Forventningspres

Forventningspres og tidspres fremgår begge som en central problematik 16 gange i løbet af workshopkene og kan hermed siges at være et område med stor betydning for de unges trivsel.

Problematikkerne overlapper til tider hinanden og sættes i relation med andre problematikker som eksempelvis karakterpres, sociale normer og planlægningskultur, hvilket bliver tydeligt i gennemgangen heraf.

I det følgende tager vi hul på en beskrivelse af de unges forståelse af forventningspres, og hvad de tillægger denne problematik.

Et pres fra omverdenen og sig selv

Når de unge beskriver forventningspres, så beskriver de et pres, der kommer fra flere forskellige sider. De unge føler ikke mindst et forventningspres fra deres forældre i henhold til at skulle klare sig godt i skolen – her spiller karakterer en stor rolle. De unge oplever samtidig et pres fra deres lærere om at skulle stræbe efter høje karakterer og udvise interesse for samtlige fag, da dette har indflydelse på deres karaktergennemsnit. Derudover mærker de unge også et pres fra samfundet i forhold til at skulle videreudanne sig og efterfølgende få et arbejde, så de kan bidrage til samfundets økonomiske vækst og velfærd. Det skaber igen et pres i henhold til at skulle opnå de påkrævede karakterer for at kunne komme ind på en videregående uddannelse. Som en gruppe beskriver: *"Hvis ikke man bliver til noget i første omgang, bliver man ikke til noget i livet, og man bliver kun til noget vha. en uddannelse"*.

Men forventningspresset er ikke kun relateret til karakterer, videregående uddannelse og fremtidig beskæftigelse. Det hænger i høj grad også sammen med en forventning om at skulle leve op til et perfektionsideal, som mange af de unge italesætter i workshopkene.

Det perfekte

De unge skal dyrke motion, de skal spise sundt, og de skal sørge for at få deres søvn, fordi de skal kunne leve op til et bestemt skønhedsideal, som kræver meget. Et ideal, som de unge ser, hver gang de tænder for fjernsynet, computeren eller deres smartphone, hvor de præsenteres for billeder, der viser den perfekte tilværelse på Instagram og Facebook. Det handler altså ikke kun om skønhed, men også om det perfekte liv.

Et liv hvor man klarer sig godt i skolen, har sports- og fritidsinteresser, passer sine sociale fællesskaber og for manges vedkommende udøver CV-pleje gennem et fritidsjob. Når vi spørger ind til, hvor dette pres kommer fra, har de unge svært ved at sætte en finger på det. Det kommer fra samfundet, deres familie og dem selv. De beskriver, hvorledes de forventninger, der hersker i den gældende kultur, bliver internaliseret i dem selv og bliver til deres egne til tider urealistiske og høje forventninger, hvor frygten for at skuffe både andre og en selv fylder meget. I relation hertil italesætter de unge også en vis præstationsangst, der forstærkes af deres opfattelse af at være i konkurrence med hinanden. De skal videre, hele tiden hurtigere igennem, og gerne før de andre med et højere snit, en sødere kæreste, den flotteste six-pack, den nyeste iPhone etc.

*“Det største problem ved forventninger er hvis man fejler,
og man så skuffer dem man holder af som venner og familie”*

Forventningspresset kan altså siges at komme mange steder fra og indebærer mange forskellige elementer, som ikke kun er knyttet til en uddannelses kontekst.

LØSNINGSFORSLAG

Når vi beder de unge i workshoppene om at forholde sig til, hvordan man kunne gribe de mange problematikker vedrørende forventningspresset an, har de svært ved at komme med nogle konkrete løsningsforslag, hvilket kan hænge sammen med den lidt abstrakte natur af problematikken. Den implicerer mange forskellige elementer for de unge, hvorfor den kan være en udfordring at gå til.

Hav realistiske forventninger til dig selv og din omverden

Sådan lyder det overskyggende forslag fra de unge i henhold til at løse problematikken vedrørende forventningspres. Det er både samfund, forældre og de unge selv, der skal skrue forventningerne ned, men ikke hermed sagt, at der slet ikke må forventes noget. De unge giver udtryk for, at det er nødvendigt med realistiske forventninger, hvor der i en klasse anbefales følgende: *“Lad være med at forvente det samme af alle – folk er forskellige, og det burde vores forventninger til dem også være”*. Men når det kommer til en diskussion af, hvordan vi får skabt realistiske forventninger til hinanden, rammer vi ind i endnu en udfordring, da problematikken i høj grad handler om en mental indstilling. Hvordan kan man ændre på den mentale indstilling, som ikke kun gør sig gældende hos de unge, men som ifølge dem selv i høj grad også kommer til udtryk igennem de mange kontekster, som de indgår i?

De unge påpeger, at de bør blive bedre til at tage hensyn til sig selv og prioritere sig selv – dog fremhæves vigtigheden af at gå op i skole, venner og fritidsinteresser, men det skal være med udgangspunkt i et hensyn til sig selv, at disse skal dyrkes. Det foreslås, at de skal tage nogle pauser en gang imellem, som kan indebære en gåtur, at stirre ind i en væg, få en hobby som fx at male, udvælge tidspunkter på dagen, hvor mobil og internet er slukket – eller se på fugle.

"Kig på fugle i 5 minutter, slap af og tænk over det"

Bryd tabuet – sæt emnet på en fælles dagsorden

Flere steder gives der udtryk for, at det at føle sig presset er et tabubelagt emne. De unge opfordrer derfor til, at man (politikerne, medierne, uddannelsesstederne, elevråd etc.) i fællesskab sætter det på dagsordenen, så den enkelte unge ikke går med bekymringerne alene, men har mulighed for at snakke med andre om det. Nogle giver udtryk for at have talt med deres forældre om det, men ofte uden den store effekt, fordi det ikke udelukkende er i hjemmet, at presset opstår. De lægger derfor op til, at det er et emne, der tages op både i vejledningshenseende og med lærerne, men i særdeleshed også med venner og klassekammerater. De er mange, der går med de samme tanker, men får ikke italesat disse over for hinanden, hvilket de til dels tillægger konkurrencementaliteten, fordi man ikke vil fremstå "svag" og "utilstrækkelig" – især ikke over for sine klassekammerater. Derfor bliver det også lettere, hvis det ikke er den enkelte unge selv, der skal sætte fokus på problemet. I stedet skal det ifølge de unge sættes på dagsordenen af eksempelvis et synligt elevråd og engagerede undervisere, der tager det op som et tema i undervisningen.

I relation til forventningspresset beskriver de unge også en mangel på anerkendelse, når de formår at leve op til de forventninger, der stilles til dem: *"Samfundet glemmer at rose os for, at vi gør mange ting rigtig godt. Det handler kun om alt det vi ikke gør"* og *"Vi er trætte af at blive ved med at høre, hvor dårlige vi er i forhold til Kina!! Tak til medierne og samfundsfag for at vi bliver ved med at få at vide, hvor dårlige vi er"*. De opfordrer derfor til en diskursomlægning, hvor de roses, når de gør det, der forventes af dem – selvom forventningerne for manges vedkommende opfattes som urealistiske.

I en af klasserne opfordres der til en landsdækkende kampagne, der skal vise "det normale liv" og hvordan det kan leves med henblik på at demonstrere, at vi ikke alle er ens og derfor heller ikke skal stræbe efter det samme liv – en tendens, de unge beskriver som værende knyttet til forventningspresset, der skærer alle over én kam.

I relation til det perfekte liv kommer de unge ind på et dominerende, urealistisk skønheds-ideal, som mange unge stræber efter at opnå, og som fylder meget i deres bevidsthed. De har dog ikke umiddelbart nogle konkrete løsningsforslag til, hvordan man kan tilgå denne problematik. Et lokalt forslag lyder dog på at afholde ”tøj-temadage”, hvor alle har den samme slags tøj på – eksempelvis nattøj eller tanktoppe – og andre lignende koncepter, hvis gennemslagskraft og udfordring af ”normalen” er afhængig af hele skolens engagement heri. Skolen skal, ifølge de unge, turde udfordre de unge på deres hang til konformitet.

Forventningspresset er en af de problematikker, som de unge har absolut sværest ved at komme med konkrete løsningsforslag til, da problematikken er meget omfangsrig, som det også fremgår af det ovenstående. Ikke desto mindre er det dog en meget relevant problematik at inddrage og forsøge at gøre noget ved, eftersom den med 16 gentagelser inden for 20 workshops kan siges at være af stor betydning for de unges trivsel.

Forventningspresset kobles i særdeleshed på alle de ting, som de unge skal leve op til i hverdagen – de skal deltage i skolen, lave lektier og afleveringer, have et job, varetage fritidsinteresser samt dyrke både motion og deres sociale relationer – online og *in real life*.

Der er hermed mange forskellige ting, der skal nås, hvilket skaber et stort tidspres for de unge – dette går vi nærmere ind i i det følgende.

”Vi synes, at der skal ske en kulturforandring af det ideal, som medierne og politikerne fremstiller”

UNGDOMSBUREAUET

Workshop: Unges bud på bedre trivsel

1. Runde: Bordet rundt

- I denne runde skal I fortælle om jeres egne erfaringer og oplevelser inden for det emne, som jeres gruppe arbejder med: Hvordan oplever I hver især XXX i jeres hverdag?

2. Runde: Hvad er problemet?

- Udvælg en eller flere problematikker, som jeres gruppe skal arbejde videre med:

"Problemet er...": Forventningspres.

En idealisme der ikke
giver mening

"Det er et problem fordi..." (giv gerne flere grunde):

- Videre, videre, videre – med topkarakterer.
- Hvorfor sætte ekstremt høje forventninger, når de alligevel ikke kan nås? (vi skal være bedre end kina) (Jeg skal have 12 i alt)
- Forventningerne slukkes aldrig.
 - Når man har fri fra skole, forventes det man går hjem og laver lektier.
 - Når man skal sove, forventes det man sover mindst 8 timer uforstyrret...

• At man skal være social At være social ~~er~~ burde være et frirum man selv rider over, men det er pludselig også blevet et rum med forventninger.

Forord

Indledning

Hvad sagde de unge? – en opsummering

Problematikker fordelt på uddannelser

Metode og empiri

Problematikker og løsningsforslag – en gennemgang

Forventningspres

Tidspres

Karakterpres, planlægning og de mange valg

Gruppepres, usikkerhed/ensomhed og sociale medier

Økonomi og dårlige transportmuligheder

Manglende lærepladser/praktikpladser

Optagelseskrav til ungdomsuddannelserne

Manglende støtte til og forståelse for psykisk syge

Vold som en del af tilværelsen

Analyse: Refleksioner over mødet med en presset ungdom

Litteraturliste

Tidspres

Ovenstående kan i høj grad siges at blive koblet på følelsen af at være under tidspres, som de unge har beskrevet det igennem workshoppene. De har svært ved at få det hele til at gå op i henhold til netop at skulle være gode i skolen og lave deres lektier samtidig med, at de skal pleje deres sociale relationer, deres CV og deres kroppe. Tidspreset går altså hånd i hånd med de mange forventninger, som de unge italesætter. Derudover opstår også et stort tidspres i henhold til dårlige transportmuligheder, som bliver nævnt flere gange, hvorfor denne problematik tildeles et separat afsnit senere i rapporten. Problemet er størst i yderligt liggende byer, men også i centralt beliggende byer, hvor oplandet er større. For mange er transporttid spildtid, og med et fuldt skoleskema, lektier, job og fritidsinteresser beskriver de unge det som en stor udfordring at nå det hele. I nogle tilfælde skal der også tages hensyn til børnepasning, hvilket besværliggøres af et stramt og fastlagt skoleskema med sene dage og tidlige lukketider i børnepasningsinstitutionerne.

"Man fravælger ting --> venner, lektier, søvn, sport"

De unge beskriver, hvordan tidspreset kan føre til, at de kun engagerer sig halvt i det, de er i færd med og præsterer herefter – det gælder både i skolerelaterede aktiviteter samt jobfunktion og socialt samvær. De får svært ved at være til stede, og mange af de unge beskriver, at de føler sig stressede, fordi de mangler timer i døgnet til at nå det hele: *"Du kan ende med at få stress – du kommer til at gøre flere ting på en gang, og så gør du bare tingene halvt, og så gør du måske ikke tingene godt nok"*. Det er dog ikke alle de unge, der er enige i den problematik, hvor et par grupper gav udtryk for, at tidspreset er et luksusproblem skabt af de unges egen ubeslutsomhed i forhold til at vælge fra og til. Trods denne forståelse af problematikken, dukkede den op gentagne gange i de forskellige workshops.

Til trods for tidspresets tilknytning til forventningspresset har de unge lettere ved at forholde sig til udviklingen af løsningsforslag i relation hertil, da de her har lettere ved at sætte en finger på de omstændigheder, der presser dem og hermed også, hvilke indsatser der kunne skabe bedre trivsel for dem selv.

LØSNINGSFORSLAG

Prioritér din tid rigtigt

I workshoppen bliver de unge bedt om at besvare, hvad de selv kan gøre ved den problematik, de arbejder med. I relation til problematikken vedrørende tidspres har samtlige grupper konkluderet, at det i høj grad handler om at kunne prioritere sin tid rigtigt. Men så snart, de unge bliver spurgt ind til, hvad det vil sige at prioritere rigtigt, og hvordan man skal planlægge sig ud af situationen, hvilke metoder, man skal bruge etc., så kommer de unge til kort. Ikke desto mindre er der mange af de unge, der udtrykker, at det er måden at håndtere tidspres på – det handler simpelthen om at prioritere og planlægge sig ud af det. Det er så op til den enkelte, hvad vedkommende ønsker at prioritere, selvom mange af de unge giver udtryk for, at skolen kommer i første række, fordi de skal.

Ovenstående er eneste eksempel på et løsningsforslag, som implicerer de unge selv – de er til gengæld mere kreative i udviklingen af forslag, der involverer andre aktører, hvilket beskrives i det følgende.

Anderledes undervisningsstruktur og bedre planlægning

For at skabe mere tid for de unge i hverdagen foreslår de, at der gøres noget ved undervisningsens struktur i henhold til stramme mødetider og dag-til-dag lektier. De unge efterspørger mere fleksible mødetider, så disse stemmer overens med de unges transportmuligheder (såfremt disse ikke forbedres). En gruppe argumenterer for, at undervisningen skal ligge senere på dagen, hvilket de baserer på et biologisk argument for, at *”teenagere har brug for mere søvn end voksne”*. De unge påpeger, at hele vores samfunds- og uddannelsessystem er baseret på A-menneskers behov, hvor de refererer til en undersøgelse, der viser, at unge har brug for mere søvn end andre samfundsgrupper, hvorfor de udtrykker, at systemet er skruet uhensigtsmæssigt sammen. Hvordan undervisningen så skal tilrettelægges med fleksible mødetider, giver de unge imidlertid intet bud på.

De anbefaler dog, meget konkret, at underviserne skal blive bedre til at tilrettelægge arbejdsbyrden i relation til undervisningen og i samarbejde med klassens øvrige lærere, så den samlede placering af lektier og afleveringer ikke overskrider elevtimerne, hvilket de ifølge de unge ofte gør. Denne problematik er også blevet bekræftet af flere af de undervisere, vi har talt med under vores besøg på uddannelsesinstitutionerne. De unge efterspørger desuden også bedre og mere langsigtet planlægning fra uddannelsesinstitutionens side, så de i god tid kan få at vide, hvornår presset bliver stort, så de har mulighed for at planlægge herefter.

Flere af de grupper, der beskæftiger sig med problematikken vedrørende tidspres, kommer med en konkret anbefaling til, at dag-til-dag-lektier bør afskaffes. De argumenterer for, at de ikke får noget ud af dem, når halvdelen af klassen ikke har lavet dem, for så kan undervisningen heller ikke tilrettelægges på baggrund heraf. De foreslår, at der i stedet tilbydes en slags "forberedelsescaf  er", hvor de unge kan mødes og hjælpe hinanden med forberedelse til undervisningen og deres afleveringer. Disse skal dog ikke være et tilbud uden for undervisningen, men skal være en obligatorisk del af den og ligge inden for de allerede eksisterende skoletimer. I tilknytning til dette er der blandt andet en gruppe, der foreslår, at gymnasiet udvides til fire år, hvor timerne ligger fordelt mere hensigtsmæssigt sammenlignet med i dag, så presset ikke bliver så stort. Her beskrives blandt andet en ulige fordeling af timer og afleveringer, hvor flere af de unge forklarer, at der hersker et stort pres i 2.g i modsætning til 1.g og 3.g.

Også på erhvervsuddannelserne oplever man samme problematik, hvor det at finde en praktik- og læreplads tager meget af de unges tid – tid, der ikke ligger inden for undervisningen. Her opfordres til, at uddannelserne tilrettelægges således, at de unge søger praktik- og lærepladser som en del af undervisningen, så de også kan få støtte og hjælp i processen. Derudover foreslås der også her, at grundforløbene forlænges, s   undervisningstimerne spredes mere ud, gøres mere fleksible og skoledagene bliver kortere. Forlængelse af uddannelsens varighed nævnes også af elever på en HF, der beskriver, at *"Stress og pres er helt normalt her"*. Her anbefales det, at uddannelsen forlænges med et år, som kan give mere tid til læring, fordybelse og at kunne forholde sig undersøgende til tilværelsen og sig selv.

Fleksible fritidsjob

I relation til fleksibiliteten s   gælder det også arbejdsgiverne, der skal udvise et større hensyn til de unges skolegang. De unge har svært ved at planlægge langt frem, når deres undervisere ikke g  r det. På den måde er de ikke i stand til at sige, hvor meget tid de vil kunne lægge i arbejdet og hvornår. En fleksibel arbejdsplads vil derfor skabe mindre tidspres for de unge, hvis de selv kan styre deres arbejdsindsats efter deres uddannelsesforløb. Hvordan en sådan arbejdsplads skal se ud, giver de unge intet svar på, men ønsket om fleksibilitet fylder meget i henhold til de unges følelse af tidspres og i forlængelse heraf trivsel.

Forord

Indledning

Hvad sagde de unge? – en opsummering

Problematikker fordelt på uddannelser

Metode og empiri

Problematikker og løsningsforslag – en gennemgang

Forventningspres

Tidspres

Karakterpres, planlægning og de mange valg

Gruppepres, usikkerhed/ensomhed og sociale medier

Økonomi og dårlige transportmuligheder

Manglende lærepladser/praktikpladser

Optagelseskraft til ungdomsuddannelserne

Manglende støtte til og forståelse for psykisk syge

Vold som en del af tilværelsen

Analyse: Refleksioner over mødet med en presset ungdom

Litteraturliste

Karakterpres, planlægning og de mange valg

Karakterpres bliver nævnt mange gange i løbet af workshopkene. I fem af workshopkene repræsenterer karakterpresset sin egen problematik, men derudover fremgår karakterpresset som en stor del af de øvrige problematikker, hvor det især inddrages ved forventningspres og tidspres. Vi har derfor valgt at arbejde med karakterpres som en væsentlig problematik, der opleves af de unge, da denne kommer til udtryk igennem størstedelen af vores workshops i større eller mindre grad. Grunden til at "Planlægning" og "De mange valg" inddrages her er at disse to problematikker, ud fra de unges beskrivelser heraf, i høj grad kobles på karakterpresset. De to problematikker er hver repræsenteret fire gange som selvstændige problematikker i workshopkene, men igennem de unges italesættelse af de problemer, der relaterer sig hertil, kan disse samles under samme tema. Ved at skabe en samlet beskrivelse af disse problematikker forsøger vi at skabe et så nuanceret billede som muligt af disse uden at komme til at gentage os selv, netop fordi mange af problemerne overlapper hinanden.

Karakterpresset fylder rigtig meget hos de unge. Det udgør ofte et pres og kommer i forlængelse af tanker om fremtiden, konkurrence og frustration over de mange valgmuligheder, som de unge heller ikke ønsker at udelukke sig selv fra med et dårligt gennemsnit. En gruppe beskriver blandt andet: *"Man føler, man skal præstere godt HVER gang, idet man selv har ansvaret for ens fremtid"*.

Mange af de unge beskriver en konkret præstationsangst i forbindelse med karakterpresset samt en vis usikkerhed og nervøsitet, fordi det lægger op til sammenligning med klassekammeraterne. Mange steder problematiserer de unge det, at de altid konkurrerer med hinanden – især på karaktererne, der hele tiden udgør en væsentlig del af deres tilværelse på uddannelsen. Det er hårdt at være dem, der aldrig får de høje karakterer, men det er også hårdt for dem, der altid gør. Presset går begge veje – er du vant til at få de høje karakterer, skuffer du, når du ikke gør, og hvis du aldrig gør, bliver du "den dumme" i klassen. Det skaber en utryghed i klassen, hvor de unge beskriver følgende: *"Man føler sig nervøs for ikke at være god nok"*. Karaktererne presser og stresser de unge og spiller dem ud mod hinanden. De oplever, at de ikke har lyst til at fortælle, hvad de har fået i karakter af frygt for reaktionerne herpå.

En ting er den interne konkurrence, der skaber en vis negativ spænding imellem de unge. En anden er, at karakterskalaen og tildelingen af karakterer ikke altid er retvisende ifølge de unge. De beskriver, at underviserne ikke altid er i stand til at give en karakter, der svarer

til de unges niveau, fordi de er for mange i klasserne til, at lærerne har overblik og fornemmelse for den enkelte. De nævner, at det ofte baseres på, hvad lærerne tror, de kan – i stedet for reelt set at afspejle de unges evner. Samtidig problematiserer flere af de unge også karakterskalaen, da de ikke mener, at den er retvisende i henhold til den indsats, de lægger i arbejdet, hvilket kobles på foregående problematik, men som de unge også relaterer til de store spring i skalaen. De oplever, at 7-tallet dækker over mange forskellige niveauer, hvor der er langt imellem bunden og toppen af 7-tallet, hvilket de betragter som misvisende. I forbindelse med karakterpresset beskriver de unge dermed en vis frustration over ikke at blive bedømt retfærdigt i henhold til den indsats, de lægger i arbejdet, og at måden, hvorpå de bliver bedømt, ikke er tilstrækkeligt retvisende. Frustrationen er markant, da karaktererne har stor betydning for deres fremtid og valgmuligheder, som fylder rigtig meget i de unges bevidsthed.

Planlægning og de mange valg

"Vi lever tre år ude i fremtiden". Sådan beskriver en gruppe, hvad karakterpresset betyder for dem. Fokus er stift rettet mod karaktergennemsnittet, fordi det er det, der anvendes, når det vurderes, hvorvidt de kan komme ind på en videregående uddannelse eller ej. De problematiserer dette fokus, fordi det fjerner opmærksomheden fra andre elementer, som ifølge de unge bør fylde mere. De beskriver, hvordan læringen er faldet i baggrunden, og at det hele nu drejer sig om jagten på det høje snit, så man kan komme ind på sin drømmeuddannelse. Det er imidlertid ikke alle, der har et drømmestudie. For mange handler det derfor om at opnå et så højt gennemsnit som muligt, så de ikke udelukker sig selv fra det, der potentielt kunne være drømmestudiet. Dette skaber igen et stort pres for de unge, som beskriver, at de stigende optagelseskrav resulterer i, at de skal præstere perfekt i alle fag for at opnå et gennemsnit, der er højt nok. En gruppe påpeger, at når nogle forsøger at snyde til eksamen og eksempelvis får andre til at skrive deres afleveringer for dem, viser det tydeligt, at de unge er blevet ligeglade med læringen og kun fokuserer på karaktererne. De understreger imidlertid, at ansvaret for at de prioriterer sådan ikke alene kan placeres hos dem, fordi der hersker en samfundsdiskurs, hvori det gode liv bliver lig med det højeste snit og den gode uddannelse. Opnår du ikke det, er dine fremtidsudsigter dystre, ifølge de unge. Strategisk langtidspanlægning og tanker om fremtidige studier fylder dermed meget i de unges bevidsthed.

Dette kan kobles på en anden problematik, som de unge også får italesat, og som kan siges at falde ind under samme tema. De unge beskriver, hvordan de oplever at skulle træffe rigtig mange valg i tilværelsen – til tider lidt for mange og lidt for tidligt.

De valg, som de føler sig tvunget til at træffe i en ung alder, refererer primært til valg i relation til uddannelse, som skal pege i retning af det job, de ønsker sig i fremtiden. En gruppe beskriver, hvordan de nu allerede i en alder af 16 år skal tage stilling til, hvad de vil beskæftige sig med resten af tilværelsen. Problemet er, ifølge gruppen: *"Om du virkelig laver det, du har lyst til, eller om du gør det fordi det fører til 'det perfekte liv'"*. Samme gruppe problematiserer den negative forskelsbehandling mellem det almene gymnasium og erhvervsuddannelserne og understreger, at man som ung ikke har lyst til at være *"negativ mønsterbryder"* – har dine forældre en lang videregående, tager du ikke en erhvervsuddannelse, selvom det er det, du måske har lyst til. Flere af grupperne gentager dette og problematiserer den prestige, det almene gymnasium nyder godt af på bekostning af de øvrige ungdomsuddannelser. De kritiserer deres undervisere og vejledere for ikke i tilstrækkelig grad at have informeret om de mange muligheder for uddannelse, som de unge har.

Dog er et par af grupperne kritiske over for, hvorvidt de reelt set har mange muligheder, eller om social arv og samfundsnormer spiller så stor en rolle, at deres individuelle præferencer ikke er det, der ligger til grund for de valg, de træffer.

*"Det er for tidligt vi tager stilling til hvad vi vil lave.
Og tager vi selv valget eller bliver vi påvirket udefra?"*

De unge giver ud fra ovenstående udtryk for en oplevelse af et generelt pres forbundet med karakterer, som kan identificeres i flere forskellige sammenhænge. Her bliver presset om at skulle planlægge sin fremtid lige fra grundskolen meget overskyggende. Dette fører til stor frustration hos de unge, fordi de beskriver en følelse af, at de valg, de skal træffe, binder dem fast på en bestemt retning, som de skal følge resten af livet. I de unges løsningsforslag på ovenstående problematikker bliver det tydeligt, at de har lettere ved at finde på løsninger relateret til, hvad andre kan gøre, end hvad de selv kan gøre, hvilket præsenteres i det følgende.

LØSNINGSFORSLAG

Træf valg med udgangspunkt i dig selv

De løsningsforslag, som de unge italesætter i relation til, hvad de selv kan gøre ved problematikkerne, er meget refleksive og hermed knapt så konkrete. De påpeger, at de selv skal være mere informationssøgende og bedre til at bruge de vejledningsmuligheder, der nu engang er. Flere grupper nævner, at der er behov for, at de unge tager udgangspunkt i sig selv og egne interesser, når de skal vælge. De bør ignorere den førnævnte prestigediskurs, som har en for stor indflydelse på de unges uddannelsesvalg og senere karrierevalg, ifølge de

unge. I tilknytning til det opfordres der også til, at de unge lytter mere til sig selv end til andre, når de skal træffe deres valg – man må gerne få hjælp og vejledning, men man skal holde fast i det, man selv mener føles rigtigt. De unge beskriver en diskurs, der eksisterer inden for samfundet med hensyn til, hvad ”den gode” uddannelse er og i forlængelse heraf det gode job, hvor det er svært som individ at stille sig uden for diskursen – specielt, hvis man føler sig presset fra samfund, forældre, lærere, vejledere og klassekammerater til at træffe valg, der ikke passer til det, man gerne vil. En gruppe advokerer for, at man skal vælge uddannelse og karriere på baggrund af lyst, og ikke på baggrund af hvad ens karaktergennemsnit tillader.

”Se sig selv som et individ og ikke bare et tal i systemet”

En anden gruppe anbefaler, at de kan snakke mere sammen indbyrdes om deres egne overvejelser vedrørende uddannelse og job – sparring de unge imellem kan bidrage til vidensdeling og have en beroligende effekt i henhold til, at de vil opdage, at de ikke er alene om deres overvejelser og bekymringer. Men generelt var det beskedent med løsningsforslag til, hvad de selv kunne gøre i forbindelse med de problematikker, som relaterer sig til karakterpres, planlægning og de mange valg – ud over disse: Planlæg mindre og mere realistisk, vær ligeglad med hvad andre tænker og gå mere op i din læring end dit gennemsnit. Hvordan de skulle bære sig ad med det, kom der dog ingen bud på.

Til gengæld har de ikke haft så stort besvær med at udvikle de løsningsforslag, der retter sig mod andre aktører end dem selv, hvilket gennemgås i det følgende.

Drop karakterskalaen og kvote 1 optag

I relation til de unges beskrivelse af det pres, der skabes med gennemsnitskarakteren som altafgørende for optag på de videregående uddannelser, foreslår de, at optagelsesproceduren til disse laves om. Nogle steder foreslår de en total afskaffelse af karakterne, så læringen kommer i fokus igen, eftersom den under gældende forhold ryger i baggrunden til fordel for jagten på det høje snit, ifølge de unge. Som alternativ foreslår de, at man bliver optaget via procedurer, der i højere grad minder om kvote 2 optag. De giver udtryk for, at optaget skal være baseret på erfaring og motivation for uddannelsen, hvor man ikke vurderes udelukkende på sit faglige gennemsnit, men hvor personlige egenskaber også udgør en væsentlig del af beslutningsgrundlaget for optag. Flere steder advokeres ikke for en decideret afskaffelse af karaktererne, men det anbefales, at man bruger karaktererne fra de fag, der betragtes som relevante for uddannelsen, så presset med at skulle præstere perfekt i samtlige fag lettes.

Hos flere af grupperne efterspørges en alternativ form for evaluering, hvor det påpeges, at: *"Feedback er ikke et tal"*. De giver udtryk for, at de ønsker anerkendende og konstruktiv kritik af deres indsats og præstationer – både fra undervisere og forældre, en kritik som ikke inkluderer et fokus på karakterer, men i stedet en forbedring af læringsprocessen, hvor indsats og engagement også spiller ind.

Skriftlige udtalelser besværliggør sammenligning – ikke mere "hvad fik du?"

Flere af grupperne, der arbejder med karakterpresset som problematik, nævner det store pres, der skabes, når de unge sammenligner sig med hinanden. I en af klasserne foreslås det blandt andet, at de unge ikke må spørge hinanden om, hvordan det er gået efter en eksamen eller test – det er op til en selv, hvorvidt man har lyst til at dele sit resultat med andre eller ej. Det er dog ikke alle, der er enige i det forslag. En anden gruppe påpeger, at lærerne med fordel kan italesætte en bestemt klasserumskultur i henhold til karakterer, og hvordan klassen kan forholde sig til dem, så det bliver sat på dagsordenen af en anden end eleverne selv.

Andre steder igen er det et forslag at droppe karaktererne – disse skal kun anvendes i internationale sammenhænge, hvis man vil have sit "bevis" med til udlandet – ellers skal vurderingen af ens færdigheder og evner baseres på en skriftlig udtalelse fra underviser. På den måde vil de unge ikke have så let ved at sammenligne sig med hinanden, og vurderingen vil være mere helhedsorienteret, hvor flere forskellige parametre vil kunne indgå. Det kræver, at underviserne har et mere dybdegående kendskab til den enkelte unge, end de har i øjeblikket, ifølge de unge, hvorfor det også anbefales, at elevantallet i klasserne sættes ned.

Klassekammerater frem for klassekonkurrenter

I relation til problematikken vedrørende konkurrencementaliteten og den negative effekt, den kan risikere at have i klassekonteksten, anbefaler de unge, at der i stedet fokuseres mere på samarbejde både indbyrdes i klassen samt på tværs af de forskellige klasser og årgange. De argumenterer for, at man igennem samarbejde holder op med at være konkurrenter, men i stedet bliver bedre til at hjælpe hinanden og lærer at indgå i samarbejde med mange forskellige, hvilket for mange bliver en realitet, når de engang skal indgå på en arbejdsplads. De unge opfordrer til, at sparring med hinanden bliver et fast element i hverdagen, hvor de kan mødes i et studiemiljø, der faciliteres af underviserne, men hvor det primært er de unge selv, der hjælper hinanden med afleveringer, lektier etc. En fjernelse af de unges sammenligningsgrundlag samt en forøgelse af gruppearbejdet med flere gruppeafleveringer og mere sparring eleverne imellem, kan, ifølge de unge, skabe et mere trygt og sammenholdsrigt klasserum.

Alsidig vejledning og brobygning

Ifølge de unge er vejledningen og brobygningen imellem grundskolen og ungdomsuddannelserne alt for ensidig. De unge giver udtryk for ikke at være blevet informeret tilstrækkeligt om de mange forskellige valgmuligheder, de har i henhold til uddannelsesvalg efter grundskolen. Mange beskriver, at de i grundskolen ikke havde andre brobygningsmuligheder end at besøge 1-2 forskellige almene gymnasier. De efterlyser derfor bedre brobygning, hvor de foreslår at lade elever fra de forskellige ungdomsuddannelser besøge grundskolerne og fortælle om deres oplevelser med den pågældende uddannelse, så de får en forståelse af uddannelserne fra de unges eget perspektiv.

Derudover efterlyses yngre vejledere, der er mere ”med på beatet” og har et større overblik over de mange uddannelser, der efterhånden findes. Flere problematiserer, at de nærmest udelukkende anbefales at tage en gymnasial uddannelse, så længe deres faglige formåen er dertil. Selvom de ikke nødvendigvis ønsker at gå den vej, præsenteres de ikke for alternativer, fordi de er ”gode nok” til gymnasiet, hvilket relateres til prestigeproblematikken, som også er nævnt tidligere i forbindelse med forventningspresset. En enkelt gruppe anbefaler, at adgangskravene til det almene gymnasium skal forøges, da de argumenterer for, at dette vil betyde, at dem, der egentlig ikke egner sig til det, ikke presses ud i det alligevel.

En anden gruppe nævner, at vejledningen bør inkludere informationer om, hvilke forskellige jobmuligheder der er knyttet til de forskellige uddannelser, så de kan orientere sig bedre imod det arbejde, de gerne vil have efterfølgende. I henhold til bedre brobygning påpeger en gruppe, at det også kan være relevant for de unge at komme på besøg på arbejdspladserne frem for udelukkende på uddannelserne, så de også får en fornemmelse af flere forskellige arbejdspladser og dertilhørende arbejdsmiljøer, hvilket giver bedre forståelse for systemet og et indblik i, hvilke uddannelser der kan føre til hvilken type arbejde.

En anden gruppe pointerer, at de ønsker at blive udfordret mere på deres uddannelsesvalg – de argumenterer for, at bare fordi man har de påkrævede færdigheder for at kunne klare STX, betyder det ikke, at det er det rigtige valg for én. De foreslår, at vejledningen derfor også i høj grad bør tage udgangspunkt i den enkeltes egne interesser og præferencer, som de beskriver ofte ikke er tilfældet på nuværende tidspunkt. Nogle af de unge giver udtryk for at have dårlige erfaringer med vejledning, hvorfor de opfordrer andre unge til at være kritiske over for det, de vejledes i – vejledere har ikke altid ret. Flere af de unge efterlyser vejledning, der gør de unge i stand til selv at sætte sig ind i de muligheder, der er – altså efterspørger de en form for redskab eller værktøj, der gør dem i stand til at overskue de mange valgmuligheder evt. med hjælp fra vejleder/lærer/forældre.

Fleksibilitet i uddannelsessystemet

Ifølge de unge er presset med de mange valg i høj grad koblet til frygten for at vælge forkert. De efterspørger derfor et mere fleksibelt system, hvor de har mulighed for at prøve nogle forskellige uddannelser af for at finde ud af, hvilken vej de ønsker at gå. De kan dog ikke komme med en mere konkret udredning af, hvordan et sådant system skal se ud, men de problematiserer hele måden, hvorpå der tales om uddannelse i dag. Her refereres blandt andet til beskrivelsen af ”frafald”, som kommer til at repræsentere et nederlag i stedet for et bevidst omvalg. De unge opfordrer derfor til, at der ændres på retorikken, så det ikke er frafald, men snarere skift i uddannelsesretning – så vil man heller ikke frygte at vælge forkert, fordi der ifølge de unge ikke er noget galt i at vælge om.

Enkelte steder problematiseres begrænsningen vedrørende den reform, der betyder, at de unge nu kun må skifte uddannelse fem gange og stadigvæk modtage SU. På erhvervsuddannelserne italesættes det som et stort problem, da flere beskriver nødvendigheden af at skifte uddannelsesspor grundet manglen på praktik- og lærepladser – en problematik, vi kommer tilbage til senere. De efterlyser derfor mulighed for lettere at kunne ombestemme sig uden at det føles som et nederlag. Muligheden for at kunne ombestemme sig, argumenterer en af grupperne for, vil kunne afhjælpe det pres, det skaber at skulle træffe en så afgørende beslutning i en så ung alder. De vil gerne have lov til at øve sig i at træffe så store og vigtige valg, som uddannelsesvalget repræsenterer for dem.

”Det er en stor beslutning, som påvirker hele ens liv”

En af grupperne fremhæver også muligheden for – såfremt optagelseskrav baseret på gennemsnit bibeholdes – at muligheden for at gange sit snit skal udvides til tre eller flere år mellem ungdomsuddannelse og en videregående uddannelse, så de unge har tid til at tage på det, de beskriver som en ”dannelsesrejse”, hvor de får mulighed for at prøve nogle ting af og for at blive mere afklarede om den retning, de gerne vil gå. Samme gruppe efterspørger bedre muligheder for praktik, så det bliver en integreret del af et uddannelsesforløb eller en mulighed for at prøve sig selv af på en arbejdsplads. De når dog ikke at komme nærmere en konkret opsætning af, hvordan en sådan struktur kunne se ud.

Forord

Indledning

Hvad sagde de unge? – en opsummering

Problematikker fordelt på uddannelser

Metode og empiri

Problematikker og løsningsforslag – en gennemgang

Forventningspres

Tidspres

Karakterpres, planlægning og de mange valg

Gruppepres, usikkerhed/ensomhed og sociale medier

Økonomi og dårlige transportmuligheder

Manglende lærepladser/praktikpladser

Optagelseskraft til ungdomsuddannelserne

Manglende støtte til og forståelse for psykisk syge

Vold som en del af tilværelsen

Analyse: Refleksioner over mødet med en presset ungdom

Litteraturliste

Gruppepres, usikkerhed/ensomhed og sociale medier

Gruppepres som selvstændig problematik fremgår 5 gange i løbet af de 20 workshops, hvor sociale medier samt usikkerhed/ensomhed hver optræder 4 gange. De unges beskrivelser af de udfordringer, der knytter sig til disse problematikker, overlapper hinanden, hvorfor de er samlet i en fælles gennemgang, som også var tilfældet i det ovenstående.

Alkoholkultur

I flere af vores workshops bliver problemer vedrørende gruppepres sammenkoblet med en alkoholkultur, der, ifølge nogle unge, har taget overhånd. En gruppe beskriver det således: *"Alkohol bruges lidt som en undskyldning for at være sammen"* og en anden, at man kan: *"Føle sig presset til at ændre sig selv for at blive en del af fællesskabet – såsom at drikke, selvom man ikke vil"*, eller *"At man skal bryde med sin identitet for at blive accepteret (f.eks. druk)"*. Der er altså flere af grupperne, der giver udtryk for en problematik vedrørende gruppepres i henhold til en bestemt drukkultur, som fylder meget i forhold til de unges sociale samvær. De beskriver følelsen af et vist pres i henhold til at skulle drikke for ikke at være uden for, selvom de er bevidste om nogle af de negative konsekvenser, dette kan medføre. En gruppe påpeger, at druk i hverdage kan skabe afhængighed, give dårligt helbred og resultere i, at man er træt og uoplagt til timerne og ikke kan deltage aktivt i undervisningen.

En anden gruppe nævner, at alkoholen til tider kan være nødvendig for at kunne snakke med andre, fordi den gør dem mere åbne og imødekommende. Samme gruppe pointerer dog, at det behov også kan skyldes, at man omgås de forkerte mennesker, hvis ikke man føler sig tryk i deres selskab, uden at alkohol involveres. Alkoholkulturen bliver her i særdeleshed koblet op på social usikkerhed og til tider ensomhed, når alkoholen fravælges. De unge giver udtryk for, at det er svært som individ at vælge ikke at drikke, da man hermed risikerer at ekskludere sig selv fra fællesskabet. Således kan alkohol siges at fylde rigtig meget i de unges sociale samvær.

Et perfektionsideal

Et andet punkt, som bliver italesat gentagne gange i relation til både gruppepres, men også forventningspresset, er eksistensen af et bestemt skønhedsideal, som for de fleste er umuligt at leve op til. De unge problematiserer måden, hvorpå diverse medier viser et ensidigt og uopnåeligt skønhedsideal, som for manges vedkommende kræver meget tid og energi at

forsøge at leve op til. De bruger flere timer i fitnesscentrene og foran spejlet i forsøget på at finde det perfekte profilbillede-look frem. De beskriver, hvorledes denne forestilling om "det perfekte" siver ned i bevidstheden og bliver til deres egne forventninger til hinanden og sig selv. Disse forventninger relaterer sig ikke udelukkende til et skønhedsideal, men indebærer et decideret "livsstilsideal", hvorigennem forventningerne til ens egen og andres livsførelse bliver tårnhøje, ifølge de unge. En gruppe beskriver, at man som ung kan være tilbøjelig til at synes, at man skal ændre på sig selv – sin krop, sin stil, sin personlighed – for at passe ind med de andre. En gruppe nævner en risiko herved: *"Man kan føle, at man 'taber sig selv' hen af vejen"*. En anden gruppe beskriver: *"Man er ikke sig selv, og man bliver presset, og man siger til sig selv, man ikke er god nok"*. Et problem i relation hertil er de unges forsøg på at tilpasse sig sociale normer og grupper, som de reelt set ikke føler sig tilpas i, hvilket kan have voldsomme følger. En gruppe peger på spiseforstyrrelser, depression eller stofmisbrug som alvorlige konsekvenser af forsøget på at passe ind, hvis man går på kompromis med sig selv og sin identitet – en identitet, de unge påpeger stadigvæk er under udvikling og derfor let påvirkelig. En gruppe beskriver, hvorledes unge også er slemme til at stille høje krav til hinanden, hvilket kommer til udtryk igennem det pres, man føler som individ, hvis ikke man lever op til forventningerne. Forventningerne om "det perfekte" er hermed ikke kun nogle, der skabes igennem medierne og samfundet, men bliver i høj grad også dyrket af de unge selv og igennem deres relation til hinanden, hvor en gruppe skriver at: *"Vi er dresserede til at dømme andre og os selv"*.

Et utrygt klasserum

Følelsen af ikke at passe ind kan også have en negativ indflydelse på de unges deltagelse i undervisningen. En gruppe pointerer, at føler man sig ikke tryk og tilpas i klassen, har man ikke lyst til at sige noget i timerne af frygt for at blive dømt af sine klassekammerater, hvis man kommer til at sige noget forkert eller upopulært. De beskriver, at man i visse situationer lægger bånd på sig selv og ikke tør sige sin mening af frygt for, hvad andre tænker og siger om én. Usikkerhed i klasselokalet har, ifølge de unge, indflydelse på deres faglige præstation og læring. De forklarer, at hvis ikke de føler sig trygge, så tør de heller ikke stille spørgsmål, hvis der er noget, de ikke forstår. De vil heller ikke stille sig kritiske over for noget af det, deres lærer eller klassekammerater siger, hvis ikke der er skabt et miljø i klassen, som muliggør denne form for åben dialog.

Sociale medier, mobiler og koncentrationsbesvær

Ifølge flere af grupperne kan de sociale medier kobles på en række problematikker, som opstår i brugen af dem. Mange steder pointeres det, at brugen af eksempelvis Facebook

repræsenterer et forstyrrende element, som fjerner opmærksomheden fra undervisningen. En stor del af de unge er enige om, at det må være op til den enkelte at styre sit forbrug af de sociale medier i undervisningen, da de jo har ”ansvar for egen læring”, som det beskrives i en klasse. Dog er der flere, der påpeger, at det immervæk er et forstyrrende element og ikke kun for den, der benytter sig af det, men også for sidekammeraten og dem, der kan høre, når mobilen vibrerer. Flere nævner i workshoppene, at mobilen og muligheden for at gå på de sociale medier via sin bærbar fjerner fokus fra undervisningen og skaber koncentrationsbesvær for mange – hvilket vi da også selv bemærkede under vores workshops, hvor bl.a. en Snapchat lige skulle vises til sidekammeraten, eller hvor en mobil ringede midt i det hele. Der er altså flere elementer, der kræver de unges opmærksomhed i en undervisningssituation end selve undervisningen. Det er dog ikke kun i undervisningen, at brugen af mobilen og de sociale medier stjæler opmærksomheden. En gruppe pointerer, at: *”Hvis man kun lever på de sociale medier, glemmer man sit egentlige liv”*. Dette støttes af en anden gruppes udtalelser om, at de unge ikke rigtig er til stede og nærværende til forskellige sociale arrangementer såsom koncerter, i biografen, teatret eller på café, hvor flere har travlt med at lave en god statusopdatering og en masse hashtags til at være til stede med sine kammerater. Der er ifølge dem tale om, at smartphones og sociale medier generelt set fører til både koncentrationsbesvær og mangel på nærvær.

Mobning og social utryghed/ensomhed

Flere af grupperne nævner også mobning i forbindelse med de sociale medier, men det er ikke en problematik, som de unge dykker yderligere ned i. Der lader altså til at være en problematik, som er svær at snakke om i et klasseforum. Dog kobles sociale medier stadig sammen med det, de unge beskriver som en usikkerhed og utryghed i henhold til de sociale relationer i klasserne. Med eksempelvis Facebook er det blevet lettere at oprette sociale arrangementer såsom fester eller gruppearbejde, men det er også blevet tilsvarende lettere ikke at indgå bindende aftaler i relation hertil. Der knyttes derfor en stor social usikkerhed til de sociale medier og de aftaler, der laves på de sociale medier, da de ikke opfattes som bindende. Det skaber en vis utryghed hos de unge på grund af uvisheden om, hvorvidt gruppearbejdet udføres, møder overholdes, og om man deltager i den fest, man står som ”deltager” i. Denne ikke-bindende natur af de aftaler, der indgås på de sociale medier, skaber altså en vis usikkerhed blandt de unge.

En anden gruppe italesætter, at selvom man er socialt aktiv – også på de sociale medier – kan man stadig godt være ensom. Ensomhed er, ligesom mobning, et emne, der er oppe at vende, men ikke bliver dykket yderligere ned i som selvstændig problematik. Dette kan altså også betragtes som et emne, de unge har svært ved at tackle i et klasseforum. Det dukker

primært kun op i workshoppene i relation til de problemer, som de unge beskriver i forbindelse med det overordnede tema usikkerhed, som de har lidt lettere ved at udfolde end ensomhed. Koblingen mellem usikkerhed og ensomhed kommer tydeligt til udtryk i en workshop, hvor disse to udgør den overordnede problematik, og som blandt andet relateres til gruppeinddelingsscenariet og den potentielt ubehagelige situation, det kan stille den eller de unge i, som sidder tilbage efter udvælgelsesprocessen. En anden gruppe fra en anden klasse efterlyser bedre socialisering mellem pigerne og drengene i klassen og derudover også et bedre fællesskab på tværs af klasser og årgange – denne klasse beskriver sig selv som skolens ”nørdeklasse”, hvorfor de føler sig en smule isoleret fra resten af klasserne. Det er dog ikke umiddelbart en problematik, som gentages i andre sammenhænge, hvilket er interessant, da det enten tyder på, at de unges fællesskabsfølelse er god overordnet set, at det slet ikke er af den store betydning for deres trivsel, eller også ryger ”mangel på fællesskab” ind under den kategori, der hedder ”følsomme emner i et klasseforum”.

LØSNINGSFORSLAG

I henhold til, hvor meget de unge har at sige i forbindelse med de udfordringer, som de kan relatere til de overordnede problematikker, så er det meget begrænset, hvad de unge har af bud på løsningsforslag. Dette kan igen skyldes problematikernes lidt abstrakte natur, eller at de har en del berøringsangst med nogle af problemerne, der relaterer sig hertil. De unge har meget svært ved at komme med konkrete løsningsforslag til de ovenstående problematikker, da de forstår dem som funderet i en bestemt kultur og et bestemt samfund, som de giver udtryk for, ikke kan ændres på, og som i høj grad kan opfattes som uoverskueligt og svært at gå til. De har dog enkelte bud, som præsenteres i det følgende.

Åbenhed og accept

I henhold til, hvad de unge selv kan gøre ved ovenstående problematikker, er et af deres bud, at de skal være mere opmærksomme på sig selv og hinanden. De beskriver, at de selv skal være mere kritiske over for de fællesskaber og grupper, som de indgår i, og hvorfor de gør det. De skal huske at mærke efter. Føler de sig ikke trygge, skal de ikke gå på kompromis med, hvem de er, men i stedet acceptere, at det ikke er et fællesskab, de ønsker at være en del af. Samtidig skal de også selv være opmærksomme på, at de ikke kommer til at presse hinanden. En gruppe påpeger, at den går begge veje, hvis man vil accepteres for den, man er. På den måde skal man også udvise accept og åbenhed over for andre.

*”Være mere åben over for forskellighed – finde mennesker,
der accepterer én i stedet for at tilpasse sig til dem, der ikke gør”*

Derudover skal de være mere ærlige, bedre til at lytte og turde snakke om problemer med hinanden i stedet for at gå og gemme på det. En gruppe nævner, at det kan være svært at vide, om nogen har det hårdt i en klasse eller ej, hvorfor de understreger vigtigheden af at være opmærksomme på hinanden, og at de stærke/populære i klassen skal udvise et socialt ansvar i henhold til at få alle med. De unge har dog svært ved at komme med konkrete eksempler på, hvad der skal til, for at de kan dyrke denne mentalitet, da det for dem betyder en kulturel adfærdsændring. En af grupperne foreslår, at der kan arrangeres flere sociale begivenheder, som ikke involverer druk, men i stedet har det mål at bringe de unge tættere sammen, og som er struktureret på en sådan vis, at ingen risikerer at sidde alene tilbage. En anden gruppe foreslår teambuilding-øvelser i klassen, hvor de får skabt et bedre sammenhold fra starten, hvilket kan bidrage til et mere trygt klassemiljø, hvor de unge tør ytre sig. Her har de dog brug for undervisernes hjælp til at gennemføre sådanne øvelser. I det hele taget giver de unge udtryk for behovet for at få italesat disse emner, som kan siges at repræsentere et tabu – ingen tør rigtig snakke om det i klasserne, hvorfor det er vigtigt, at det bliver sat på dagsordenen af eksempelvis teamlærere, så det ikke er de unge selv, der skal tage emnerne op.

Strukturerede gruppedannelsesprocesser i undervisningen

I henhold til den utrygge situation, der kan opstå under gruppedannelserne i klassen, bliver det i flere af workshoppenes foreslået, at underviserne skal styre det med hård hånd. Således vil det ikke altid være de samme, der indgår i en gruppe og de samme, der sidder alene tilbage. Her italesætter de unge et stort ansvar fra undervisers side for at promovere et godt og varieret samarbejde på kryds og tværs af klassen. De ønsker her, at underviserne tager over i forbindelse med inddeling af grupper, da det vil lette presset og fjerne den utryghed og nervøsitet, som flere af de unge oplever i relation hertil.

Klare retningslinjer for brug af sociale medier

Flere af grupperne foreslår, at der i en klasse aftales en specifik "code of conduct" i henhold til måden, hvorpå sociale medier bruges. Andre giver dog udtryk for, at de selv skal udvise ansvarligt brug af mobilen og de sociale medier og derfor ikke behøver regler og retningslinjer, da det er op til den enkelte selv, hvor meget vedkommende ønsker at lære. En enkelt gruppe nævner, at folk lærer forskelligt, hvorfor underviserne skal tage hensyn til, at nogle bedst kan koncentrere sig, når de lytter til musik (uden at det forstyrrer andre) eller ved at have et lille afbræk på Facebook. De fleste grupper påpeger dog behovet for klare retningslinjer i klasselokalet i henhold til brugen af de sociale medier. De unge pointerer, at man ikke har lyst til at være en lyseslukker og sige til sin kammerat, at mobilen eller Facebook forstyrrer en, hvorfor det kan være svært selv at gøre noget ved problematikken – altså er

der behov for tydelige retningslinjer, så man ikke skal være ”den sure”, men så alle er enige om en bestemt måde at gøre tingene på. En anden gruppe giver udtryk for, at det ofte skyldes kedelig undervisning, at Facebook og mobilen lokker, hvorfor de efterlyser bedre undervisning, men da de spørges til, hvordan undervisningen så skal være, har de unge ikke et bud på det. Nogle advokerer for stramme regler, hvor mobilerne skal konfiskeres og Facebook blokeres, mens andre går ind for lidt blødere retningslinjer, hvor det kan overvejes, hvordan medierne kan bruges i undervisningen, og hvor man i dialog med underviser bliver enige om den mest hensigtsmæssige måde at anvende disse. En enkelt gruppe indrager muligheden for at afskaffe mobiler til koncerter, forestillinger og andre arrangementer, hvor det for de unge handler om, at man er til stede og nærværende og ikke oplever alt igennem en kameralinse på sin iPhone.

Mentorordninger og hjælp-til-selvhelp

Især i relation til mobning beskriver de unge, at de mangler et redskab til at håndtere det. De foreslår, at de selv kan konfrontere mobberen eller gøre en underviser opmærksom på, hvis man selv bliver mobbet eller kender til mobning i klassen. En gruppe argumenterer for, at de selv er gamle nok til at kunne konfrontere deres mobber, og at det ofte ikke er noget, man som ung har lyst til at involvere andre i. En anden gruppe påpeger dog, at det kan være vigtigt at søge hjælp og støtte hos sine forældre, men pointerer også det vigtige i, at man ikke overlader konfliktløsningen til de voksne, men at man selv indgår i dialog for at løse problemerne.

En gruppe foreslår, at der kan skabes en mentorordning, hvor det er muligt for de unge, som oplever mobning, at tale med andre unge, som har erfaring med mobning på den ene eller anden vis. De vil altså helst tale med andre unge om problematikken. De efterlyser ligeledes et forum, hvor de kan få hjælp til, hvordan de skal håndtere situationen – online eller *in real life* er ikke afgørende for dem, men de giver udtryk for ikke at vide, hvor de kan finde hjælp til at håndtere problematikker, knyttet til mobning.

Kampagner

Et forslag, der går igen hos de unge, er kampagner. De unge efterlyser kampagner, der oplyser om konsekvenserne ved mobning, og som tilbyder hjælp til, hvordan man får det stoppet. De efterspørger også kampagner, der sætter fokus på sundhed, hvor de negative konsekvenser af et alkohol- eller stofmisbrug belyses. Derudover ønsker de unge modeller med flere kurver og en større dyrkelse af mangfoldighed i henhold til det gode liv, som for de unge kan være mange ting, men som i øjeblikket sættes lig med den perfekte livsstil med dertilhørende perfekt krop, ansigt, uddannelse og job.

Kampagnerne skal bruges til at sætte fokus på nogle af de omstændigheder, der presser de unge, og som kan bidrage til at løfte en vægt fra deres skuldre i henhold til at nedbryde perfektionsidealet og skabe et alternativ, der giver plads til andre forståelser af det gode liv. Samtidig skal de bruges til at nedbryde tabuer med hensyn til mobning, gruppepres og en usund alkoholkultur. Der skal altså, ifølge de unge, sættes fokus på en lang række forhold gennem kampagner – de er dog ikke i stand til at specificere, hvordan disse kampagner skal se ud, for at de når ud til de unge med deres budskab.

Ovenstående forslag bærer dog igen præg af ikke at være særligt konkrete, hvilket kan siges at hænge sammen med problematikernes uoverskuelige natur, da de relaterer sig til en overordnet samfundskultur, som ”dresserer” de unge til at være på en bestemt måde – ifølge dem selv.

*”Tænke mere over vores handlinger
- forsøge at acceptere vores medmennesker”*

Forord

Indledning

Hvad sagde de unge? – en opsummering

Problematikker fordelt på uddannelser

Metode og empiri

Problematikker og løsningsforslag – en gennemgang

Forventningspres

Tidspres

Karakterpres, planlægning og de mange valg

Gruppepres, usikkerhed/ensomhed og sociale medier

Økonomi og dårlige transportmuligheder

Manglende lærepladser/praktikpladser

Optagelseskraft til ungdomsuddannelserne

Manglende støtte til og forståelse for psykisk syge

Vold som en del af tilværelsen

Analyse: Refleksioner over mødet med en presset ungdom

Litteraturliste

Økonomi og dårlige transportmuligheder

I dette afsnit overlapper problematikkerne ikke på samme vis hinanden, men transport og økonomi kan siges stadig at være forbundne, hvilket bliver tydeligt i det følgende. Transport og økonomi optræder hver fire gange i forskellige workshops som selvstændige problematikker, hvor det er interessant at bemærke, at problemer relateret til de unges økonomiske situation kun tages op som selvstændig problematik på de erhvervsuddannelser, vi har besøgt. At det er dyrt at være ung bliver også nævnt hos unge på andre uddannelsesinstitutioner, men når det kommer til udvælgelsen af de fem problematikker, som de unge ønsker at se nærmere på, er det altså kun på erhvervsuddannelserne, at man har taget økonomiproblematikken op som et emne, der skal arbejdes videre med. Hvad transportproblematikken angår, er der en lidt mere ligelig fordeling mellem de unge på uddannelsesinstitutionerne – her kan til gengæld ses en problematik som nævnes, så snart uddannelsesinstitutionen er placeret langt væk fra bycentrum eller i en mere afsidesliggende by med begrænsede transportforbindelser.

Dårlige transportmuligheder giver tidspres

Flere af de unge, der nævner dårlige transportmuligheder som en problematik, beskriver, at de ofte bruger mellem en halv time og helt op til to timer hver vej på at komme i skole, hvorved de kan risikere at bruge sammenlagt fire timer på transport hver dag. De dårlige transportmuligheder presser de unge i en så væsentlig grad, at det går ud over deres søvn og deres øvrige udnyttelse af tiden. Tiden, de bruger på transport, betragtes som spildtid, da det kan være vanskeligt for dem at sidde med skolearbejdet under transporten. Derudover påpeger de også, at de transportmuligheder, der så endelig er, ofte inkluderer en betragtelig ventetid, da afgangene er placeret forskudt for de unges mødetider – i et af tilfældene forklares det, at bussen går fem minutter inden sidste undervisningstime slutter, og så kan der gå op til to timer, før næste bus kører. Et andet sted nævnes det, at en af de unge er nødt til at tage en bus kl. 05.30 om morgenen for at nå til sit uddannelsessted til kl. 8, hvilket går hårdt ud over den pågældende unges døgnrytme. Sidstnævnte er et enkelttilfælde, men det er tydeligt i de unges beskrivelser, at transporttider og mødetider i mange tilfælde ikke stemmer overens på en hensigtsmæssig måde. Det presser de unge på forskellig vis. Nogle kan ikke nå hjem til at kunne varetage et fritidsjob efter skole, fordi de bruger for lang tid på transport. Samtidigt kan de dårlige forudsætninger for transport være en hindring for de unges sociale samvær. Enkelte steder oplever de ikke at have mulighed for at mødes efter undervisning grundet uddannelsens store geografiske spredning i sit ophav, hvilket betyder, at nogle er nødsaget til at tage hjem direkte efter undervisning og uden mulighed for

at vende tilbage til fx et socialt arrangement senere på dagen. Dårlige transportmuligheder skaber altså et ekstra tidspres for de unge i henhold til både at nå det, de skal, og det de gerne vil.

Forsinkelser og fravær

Derudover bliver der af de unge også beskrevet et vist ubehag, når der med den offentlige transport sker forsinkelser, hvilket ofte er tilfældet. De unge oplever, at underviserne ikke tror på dem, når deres transport er forsinket, og flere af de unge har fået fravær på baggrund heraf – ligegyldigt forsinkelsens varighed og gyldighed. De udtrykker altså en vis frustration i henhold hertil, hvor de ikke oplever at blive lyttet til og troet på, når transporten svigter. Derudover forklarer de, at busserne ofte er fyldt til bristepunktet, hvilket kan give yderligere forsinkelser, øge stressniveauet og besværliggøre skolearbejde under transporten.

Derudover beskriver de unge deres muligheder for transport som relativt dyre, når man er på SU, hvilket relaterer sig til økonomiproblematikken, som vil blive beskrevet i det følgende.

En usammenhængende økonomi

Ifølge de unge, der beskæftiger sig med denne problematik, er SU'en ikke nok til at få hverdagen til at hænge sammen for dem: *"Selvom man er på SU, så er man stadig afhængig af et job (for at leve et normalt liv)"*. I relation til SU'en problematiserer de desuden, at den er afhængig af ens forældres indkomst, da de ikke mener, at det bør have indflydelse på det, man kan blive tildelt. Dette resulterer i uretfærdig forskelsbehandling, ifølge de unge.

For de unge, der ikke længere er bosat i forældrenes hjem, går det meste af deres SU til husleje, hvorfor en stor del af deres yderligere udgifter, såsom transport, skoleudstyr, mad etc. skal dækkes på anden vis. Nogle af de unge tager lån hos banken, mens andre får et fritidsjob. De nævner imidlertid en problematik i henhold til fritidsjobbet, da de grundet sene skoletider og dårlige transportmuligheder har svært ved at kunne varetage et job ved siden af uddannelsen. Da det er erhvervsuddannelserne, der primært fokuserer på denne problematik, er der også specielle forhold, der knytter sig hertil, hvor de eksempelvis italesætter et problem i relation til elevløn. Her beskriver de, at selvom de modtager elevløn på mellem 10-15.000 kr., så får de, grundet skat, kun udbetalt ca. halvdelen af dette, hvilket stadigvæk sætter dem i en stram økonomisk situation, ifølge de unge.

For de unges vedkommende, som endnu ikke har sig en praktik- eller læreplads gælder det, at de skal bruge meget tid på at skaffe sig en plads. De unge nævner igen et tidspres i forhold til ikke at kunne få økonomien til at hænge sammen, når de skal passe en skole med sene mødetider og derudover skal være aktivt søgende for at få en praktik- eller læreplads. Nogle af eleverne forklarer desuden, at deres økonomiske problemer også ofte kan relateres til uvidenhed med hensyn til budgetlægning og bevidsthed omkring de muligheder, de reelt set har for at modtage diverse former for økonomisk støtte.

LØSNINGSFORSLAG

I modsætning til mange af de forgående problematikker har de unge her været i stand til at være lidt mere konkrete i deres løsningsforslag, hvilket kan skyldes, at disse problematikker er mere håndgribelige. De er lettere at gå til forstået på den måde, at det har været muligt for de unge at sætte en finger på netop de omstændigheder, der presser dem. Dette betyder til gengæld også, at forslagene ligner hinanden meget, da de har skullet finde en løsning på den samme problematik, hvorfor de ikke viser den store mangfoldighed og kreativitet. Problematikkerne og løsningsforslagene er dog tilgængelige og lette at forholde sig til i sammenligning med de til tider lidt mere abstrakte og flyvske problematikker, som de unge har italesat.

Transport tilpasset uddannelsen

I relation til problematikken italesætter de unge dårlige transportmuligheder, der ikke stemmer overens med deres mødetider. De unge efterlyser her transportmuligheder, der er skræddersyet lidt mere til den enkelte uddannelsesinstitution, dens møde- og sluttider og de unge, der valfarter til og fra. De unge efterspørger her et samarbejde mellem uddannelsesinstitutionen og den lokale transportudbyder for at få skabt de bedste løsninger. Et sted nævnes det, at der skal indsættes flere busser/togafgange, så ventetiden ikke bliver så lang, da afgangene hermed bliver mere fleksible. En af klasserne foreslår, at der skal laves en samkørselsordning mellem eleverne, men kommer ikke ind på, hvordan en sådan kan se ud. I en af de andre klasser foreslås det i relation hertil, at der på skolen kan udvikles en decideret samkørsels-app med hjælp fra elevrådet. Den app skal muliggøre, at elever med bil kan samle dem op, som ikke har, hvis de alligevel skal samme vej. Så kan passagererne betale et tilskud til benzinen. Et andet forslag er at boykotte det anvendte trafikselskab, indtil dialog med henblik på forbedringer finder sted. Endnu et forslag til en forbedring af de dårlige transportmuligheder er etableringen af en form for transportmiddel, der kan sammenlignes med en skolebus – altså transport, der har en rute, der passer med uddannelsesinstitutionerne og der, hvor de unge bor. I forlængelse heraf nævnes det, at der med fordel kan placeres flere og billigere ungdomsboliger i nærheden af uddannelsesstederne, så transporttid og udgifter minimeres.

Mere i SU og fair fordelingsprincipper

I relation til transportudgifter oplever de unge også mange andre udgifter, som de har svært ved at få dækket med den nuværende SU-sats. Flere af stederne problematiseres SU-satsen, hvor de unge påpeger, at det ikke er muligt at få økonomien til at hænge sammen på baggrund af det beløb, som tildeles på nuværende tidspunkt, da dette for nogles vedkommende både skal dække transport, husleje, tøj, mad etc. De argumenterer for, at SU'en bør være lige for alle og ikke være afhængig af ens forældres indkomst, da de ikke mener, at der eksisterer en sammenhæng imellem de to ting. Dette problematiseres mest i henhold til, at flere af de unge skal betale husleje til deres forældre, når de bor hjemme, efter de er fyldt 18 år, men stadigvæk får en mindre sats end nogle af deres klassekammerater. Her opfordres til en forhandling af SU'en fra politisk side, hvor forholdet mellem udeboende og hjemmeboende bør genovervejes. I en af klasserne foreslås det, at der indsættes en ekstra rubrik i SU-ansøgningen, hvor det skal være muligt at tilkendegive, hvorvidt man betaler husleje hos sine forældre eller ej, så det medregnes i tildelingen.

I en anden af klasserne problematiseres det, at folk, der er på kontanthjælp, modtager mere i støtte end unge på ungdomsuddannelse. De betragter det forhold som uretfærdigt baseret på en forståelse af, at de laver væsentligt mere for et meget mindre beløb – disse beløb bør, ifølge denne gruppe, som minimum være de samme.

En enkelt af grupperne foreslår, at man kan blive boende hjemme og hermed slippe for de ekstraudgifter, der følger med det at være udeboende. Det forslag præsenteres dog som urealistisk, hvilket er interessant, da tilfældet for mange af de unge på de gymnasiale uddannelser er, at de bor hjemme. Unge på erhvervsuddannelserne giver derimod udtryk for, at det ikke er et typisk scenarium, hvilket vi kommer ind på i den efterfølgende analyse af de unges beskrivelser.

Vejledning, kurser og undervisning i budgetlægning

Budgetlægning skal ifølge flere af klasserne på undervisningsdagsordenen, og nogle steder foreslås det, at de allerede præsenteres for det i grundskolen. De unge efterlyser vejledning i henhold til, hvordan de kan strukturere deres økonomi mest hensigtsmæssigt. Derudover savner flere også vejledning til at finde rundt i systemet af støtteansøgninger – såfremt de har behov for ekstra økonomisk hjælp, kan det være svært for dem at finde ud af, hvor meget og hvordan de kan søge, ifølge de unge.

I denne forbindelse påpeges det, at der bør være bedre støtte til de unge, der har svært ved at varetage et fritidsjob ved siden af deres uddannelse – eksempelvis hvis man er forælder, svært ordblind eller er psykisk udfordret, hvorfor der kan mangle tid og overskud til andet end uddannelsen.

I det hele taget efterlyser de unge mere oplysning i forhold til deres økonomiske muligheder for støtte, og hvordan de kan søge dem. De giver udtryk for, at de gerne vil have hjælp til budgetplanlægning, så de får skabt et større overskud både økonomisk og tidsmæssigt i deres hverdag.

Billigere boliger

Til dette forslag er der relativt stor enighed blandt de unge. Flere af grupperne foreslår, at der oprettes flere og billigere ungdomsboliger, som gerne må placeres tæt på uddannelserne. Det begrænser transporttiden til og fra skole, hvilket gør, at det økonomiske og tidsmæssige puslespil lettere kan gå op. Derudover kobles problematikken også til et behov for billige steder at bo, når muligheden for eventuelle praktik- og lærepladser opstår. Det relaterer sig til erhvervsuddannelsernes forløb, som inkluderer disse, men som ikke dækker udgifterne hertil. Dette leder os over i en problematik, som specifikt kan kobles til erhvervsuddannelsernes mangel på lærepladser.

Forord

Indledning

Hvad sagde de unge? – en opsummering

Problematikker fordelt på uddannelser

Metode og empiri

Problematikker og løsningsforslag – en gennemgang

Forventningspres

Tidspres

Karakterpres, planlægning og de mange valg

Gruppepres, usikkerhed/ensomhed og sociale medier

Økonomi og dårlige transportmuligheder

Manglende lærepladser/praktikpladser

Optagelseskraft til ungdomsuddannelserne

Manglende støtte til og forståelse for psykisk syge

Vold som en del af tilværelsen

Analyse: Refleksioner over mødet med en presset ungdom

Litteraturliste

Manglende lærepladser/praktikpladser

Denne problematik italesættes af de klasser fra erhvervsuddannelserne, som vi har besøgt, hvor tre ud af fire valgte emnet som selvstændig problematik. Problematikken repræsenterer en stor udfordring for de unge, som forbinder den med frustration og magtesløshed. De understreger, at de har relativt kort tid til at finde sig en praktik- eller læreplads. Et af stederne er der, grundet lærernes prioritering, sat en uge af til praktik-/lærepladssøgningen, men ifølge de unge er det en meget presset tidsramme: *"Vi får en enkelt uge til praktik, og får man ikke en læreplads i den uge, så har man ingen mulighed for at komme ud i praktik igen, hvilket gør vi ikke kan komme videre"*. Desuden er det langt fra alle steder, hvor der overhovedet er sat tid af i skemaet til det. I stedet foregår praktik-/lærepladssøgningen uden for skoleskemaet, hvilket stresser de unge. De føler sig ikke rustede til at søge pladser og savner viden herom. Derudover påpeger de også en problematik i relation til det dårlige ry, som skolepraktikken har. En af grupperne nævner, at praktikken opfattes som et ophold, der skal bidrage til at forstå det, uddannelsen går ud på i stedet for det omvendte, hvor uddannelsen forbereder til praktikken og det videre forløb. I henhold til lærepladser beskriver de unge også en mangel herpå, hvilket skaber store problemer for de unge. Såfremt de ikke finder en læreplads, kan de blive nødt til at skifte uddannelsesretning. Det problem forstærkes yderligere af den reform, der medfører, at de unge ikke får SU-klip til mere end 5 forskellige ungdomsuddannelser, ifølge de unge. En gruppe skriver blandt andet: *"Mangel på praktikpladser = mangel på lærepladser = mangel på arbejde"*. Det er altså en problematik, som relaterer sig til de unges uddannelse, men som strækker sig langt ind i arbejdslivet og de unges bekymringer herom.

En anden gruppe pointerer, at der ikke er nok lærepladser, fordi det ikke kan betale sig for arbejdsgivere at ansætte dem – det er for dyrt at have lærlinge. Her nævnes det, at EUX'erne står dårligere end andre erhvervsuddannelser, fordi de skal bruge endnu mere tid på uddannelsesstedet, hvilket igen bliver dyrere for arbejdsgiveren, ifølge de unge. En anden problematik i relation hertil er, hvis de unge er forældre. Dette gør dem mindre attraktive for virksomhederne, eftersom de eksempelvis skal have betalt barnets første sygedag – altså står de svagere i rekrutteringsfasen.

Herudover beskriver de unge følgende problem: *"Der mangler forståelse for, hvordan de unges forhold er i dag, de vil gerne have, vi skal arbejde længere og hårdere, men hver gang de laver en ny ændring, laver de en blokade for vores fremtid og den ældre generations fremtid i DK"*. De unge giver i workshoppene udtryk for en generel frustration i henhold til de mange reformer, der gennemføres på området, hvilket skaber forvirring omkring uddannelsernes

indhold og struktur. Det kan, ifølge de unge, resultere i, at de vælger en uddannelse, der ikke passer til dem, og derfor nødsages til at vælge om eller falde fra. Dette koster samfundet penge og giver de unge følelsen af skuffelse og nederlag. Der gennemføres altså en masse uhensigtsmæssige, politiske ændringer på erhvervsuddannelsesområdet, ifølge de unge.

LØSNINGSFORSLAG

I relation til ovenstående problematik når de unge frem til en række løsningsforslag, som bærer præg af at være en smule mere konkrete end de forrige, hvilket igen kan tilskrives problematikken mere konkrete natur.

Aktiv indsats og vejledning

Flere af grupperne pointerer, at det kræver rigtig meget af dem at skulle søge praktik- og/eller lærepladser. En gruppe påpeger, at det i høj grad også handler om at vise over for mester/virksomhed, at man ønsker den praktik/læreplads mere end noget andet – motivationen afspejles i indsatsen. Flere af de unge beskriver en proces, hvor de bruger al deres tid ud over skolen på at søge pladser. Derudover opfordrer de unge også deres skolekammerater til at benytte sig af deres netværk. De fleste kender nogen, som kan hjælpe med at skabe kontakt til potentielle arbejdsgivere. De unge efterlyser desuden mere vejledning i, hvordan man skal bære sig ad med ansøgningsprocessen – hvordan skriver man et godt CV, hvilke virksomheder er gode at kontakte osv. De efterspørger derfor, at søgning om praktikpladser og lærepladser bliver en del af undervisningen, så de kan få hjælp af en underviser eller vejleder til processen.

Men det er en hård proces, der kræver meget energi og en kæmpe indsats fra den enkeltes side – dog er det en proces, der godt kan føles forgæves, fordi der er så få pladser at søge. Dette har de unge imidlertid også et forslag til, hvordan man kan løse.

Gør det attraktivt at have lærepladser

I relation til problematikken vedrørende den manglende motivation fra mester og virksomhedernes side til at tage en lærling, foreslår de unge, at de skal stilles en økonomisk gevinst i sigte. Et forslag lyder på, at arbejdspladserne skal have en økonomisk bonus baseret på, hvor mange lærlinge, de tager ind. Et andet forslag i relation hertil lyder på, at mester/virksomheden kun betaler 50 % af ens løn for, at de unge kan fortsætte deres uddannelsesforløb, hvor staten kan tilbyde støtte oveni. Derudover foreslås det også, at staten går ind og kompenserer for barnets første sygedage, så forældre ikke kommer til at stå dårligere end andre i rekrutteringsprocessen.

De unge anbefaler desuden, at der i forbindelse med lærepladsen indgås en kontrakt imellem læreplads og elev. Denne sikrer, at eleven bliver ansat efter afsluttet uddannelse, hvilket skal forhindre, at større virksomheder stjæler de færdiguddannede fra andre, der har brugt tid og penge på at oplære dem.

Derudover påpeger en af grupperne, at det bør kræves, at virksomhederne stiller lærepladser til rådighed, så der altid vil være tilstrækkeligt med lærepladser. Et forslag indebærer, at de unge skal have en læreplads, så snart de begynder på uddannelsen, da det hermed sikrer en læreplads og et uddannelsesforløb, der vil kunne struktureres og udvikles herefter. Det medfører dog en del andre strukturomlægninger, som gruppen har svært ved at tænke til ende, men forslaget er et bud på, hvad der kan gøres for at forbedre de unges trivsel og deltagelse i uddannelsessystemet.

Stå nu ved jeres reformer!

De unge opfordrer politikerne til at stå fast ved de ændringer, de har lavet i stedet for at ændre dem så ofte, som de gør. Det er en meget bestemt opfordring til politikerne om at overveje den struktur, der er på erhvervsuddannelserne, og hvad den kan betyde for de unges måde at komme igennem uddannelsessystemet på. De unge efterspørger her større refleksion over og forståelse for de gældende forhold og opfordrer til en revurdering af, hvorvidt den nuværende uddannelsesstruktur er den mest hensigtsmæssige for alle parter.

Alle de ovenstående problematikker – med undtagelse af sidstnævnte – kan siges at være dem, der er blevet gentaget flest gange i løbet af de 20 workshops, vi har gennemført. Flere af problematikkerne overlapper hinanden, hvorfor de er blevet samlet i lidt mere overordnede kategorier, men de har som udgangspunkt bibeholdt samme titel, som de unge selv har givet problematikkerne. Til tider er problematikker med titlen som eksempelvis *"For høje sociale krav"*, røget ind under problematikken *"Forventningspres"*, da disse indholdsmæssigt kan siges at være meget enslydende.

Der er dog få problematikker, som er dukket op et enkelt sted eller to, og som afviger så meget fra de andre emner, at disse ikke er nævnt i ovenstående. De vil blive inddraget i det følgende, da disse – trods deres begrænsede repræsentativitet – stadigvæk bør tildeles opmærksomhed.

Forord

Indledning

Hvad sagde de unge? – en opsummering

Problematikker fordelt på uddannelser

Metode og empiri

Problematikker og løsningsforslag – en gennemgang

Forventningspres

Tidspres

Karakterpres, planlægning og de mange valg

Gruppepres, usikkerhed/ensomhed og sociale medier

Økonomi og dårlige transportmuligheder

Manglende lærepladser/praktikpladser

Optagelseskrav til ungdomsuddannelserne

Manglende støtte til og forståelse for psykisk syge

Vold som en del af tilværelsen

Analyse: Refleksioner over mødet med en presset ungdom

Litteraturliste

Optagelseskrav til ungdomsuddannelserne

Denne problematik italesættes af unge fra en af de produktionsskoler, som vi har gennemført vores workshops på. De unge argumenterer for, at optagelseskravet til erhvervsuddannelserne skaber et stort, unødvendigt og tidligt pres for de unge. Det tvinger de unge ud i at skulle præstere godt i mange forskellige fag, hvilket kan være et for højt krav at stille til nogle. De beskriver, at karakterkrav fremstår som en måde at vurdere boglige egenskaber på, hvilket ikke er rimeligt at vurdere alle ud fra, ifølge de unge. Derudover nævner de unge, at de ofte ikke oplever at få den nødvendige hjælp og støtte til at opnå de påkrævede karakterer. De forklarer, at de ikke informeres om de fejl, de begår, hvorfor de ingen mulighed har for at forbedre dem.

LØSNINGSFORSLAG

I henhold til ovenstående problematik, foreslås det, at karakterkravet i forbindelse med optagelse på ungdomsuddannelserne fjernes. I stedet skal brobygningen forbedres, så de unge er mere bevidste om det uddannelsesvalg, de træffer. Den vejledning, de får, skal tage hensyn til de individuelle unges personlighed. De vil gerne udfordres på deres uddannelsesvalg, så de finder en uddannelse, der passer til dem som menneske i stedet for, at de bogligt svage bliver begrænset heraf. Derudover opfordres der til, at skolerne tilbyder ekstra faglig støtte til de unge, der ikke har det fornødne faglige niveau – en støtte, der skal tilbydes i grundskolen.

Forord

Indledning

Hvad sagde de unge? – en opsummering

Problematikker fordelt på uddannelser

Metode og empiri

Problematikker og løsningsforslag – en gennemgang

Forventningspres

Tidspres

Karakterpres, planlægning og de mange valg

Gruppepres, usikkerhed/ensomhed og sociale medier

Økonomi og dårlige transportmuligheder

Manglende lærepladser/praktikpladser

Optagelseskraft til ungdomsuddannelserne

Manglende støtte til og forståelse for psykisk syge

Vold som en del af tilværelsen

Analyse: Refleksioner over mødet med en presset ungdom

Litteraturliste

Manglende støtte til og forståelse for psykisk syge

Denne problematik nævnes af grupper fra henholdsvis én produktionsskole og én erhvervsuddannelse. Grupperne påpeger, at der generelt ikke er nok opmærksomhed på unge, der enten er psykisk syge, eller som på anden vis har det svært i tilværelsen. Mobning og et højt forventningspres benyttes som eksempel på årsager til, at unge udvikler psykiske sygdomme som stress og depression. De unge oplever, at der ikke udvises forståelse fra voksne over for de ting, der presser de unge, fordi voksne ikke selv har levet under samme omstændigheder, som nutidens unge gør. De giver udtryk for en manglende accept af, at man som ung ikke altid har gode dage. Det skal være okay at have en "sort dag", som de kalder det, uden at skule straffes for det – eksempelvis, hvis man er uoplagt i timerne, ikke kan overskue lektier, afleveringer, oprydning og så videre.

"Forældrene mangler forståelse for presset, de unge bliver udsat for (vi lever ikke i 1800-tallet længere)"

En anden gruppe nævner, at der hersker et tabu omkring unges psykiske problemer, hvilket gør det svært at tale om – både for de unge selv, der oplever problemerne, men også for familie og venner. Samme gruppe, hvoraf en i gruppen giver udtryk for at have et personligt kendskab til problematikken, beskriver, at der generelt mangler støtte til unge, der har det svært. Her fremgår oplevelsen af svigt tydeligt i henhold til det system, der skal varetage de unges interesser. De forklarer, at en manglende kontrol med kontaktpersoner og plejefamilier leder til en følelse af afmagt og svigt, hvor ingen lytter til de unge selv.

LØSNINGSFORSLAG

I relation løsningsforslagene vedrørende denne problematik har de unge svært ved at komme med konkrete idéer til, hvad der kan gøres.

En gruppe påpeger, at de unge selv må gøre en indsats. De skal forsøge at få lidt mere struktur på tilværelsen, pjække mindre og få sig et arbejde for på den måde at generere lidt selvspekt. Den manglende selvspekt beskrives her som en medvirkende faktor til nogle unges psykiske mistrivsel.

En anden gruppe foreslår, at tabuet brydes – eventuelt igennem kampagner og temadage på ungdomsuddannelserne, hvor der sættes fokus på emnet. Her efterlyser de unge, at det ikke er dem selv, der skal italesætte problematikken, men at professionelle bringer emnet op og taler åbent med de unge om det. Det kan, ifølge de unge, føre til en holdningsændring med hensyn til tabuet omkring psykisk sygdom. De argumenterer for, at der åbenhed og rummelighed samt dannelsen af et stærkt sammenhold blandt de unge. Dette kan ske via en fælles indsats fra både skoleledere, undervisere og de unge selv, som sammen kan tage udfordringen op. Derudover anbefales en revurdering og gentænkning af måden, hvorpå det system, der varetager udsatte unges interesser, bliver kørt, da det på nuværende tidspunkt ikke fungerer optimalt. Hvordan systemet så skal se ud, kan gruppen dog ikke komme med et konkret forslag til, men der efterlyses flere professionelle og mere kontrol med de forskellige sager. En af grupperne kritiserer, at der spares på lærere og pædagoger, da de unge efterspørger mere støtte fra denne type professionelle, som er en stor del af de unges liv. De har altså en del af ansvaret for at sikre, at ingen ung oplever at stå alene med sine problemer. I relation til hele problematikken beskriver de unge et stort behov for bedre støtte og flere tilbud om hjælp og vejledning, end de oplever i øjeblikket.

Problemet er...": Om du virkelig laver det du har lyst til om du gør det fordi det fører til "det perfekte liv". Skal tage stilling til hvad du vil allerede som 16-årig man er ung udvikler du dig hele tiden og du skal hvad du vil lave resten af livet.

for tidligt vi tager stilling til hvad vi vil lave. er vi selv valget eller bliver vi påvirket udefra?

problem fordi..." (giv gerne flere grunde):

påvirket af familie og venner. Måske passer en uddannelse dig bedst, men din mor og far ang uddannelse og du vil helst ikke i "negativ" mønsterbryder. selv din vennekreds og kommer måske lige den forkerte, som vil have en effekt på dig. red sig fremfor erhvervsuddannelse. de har du ikke så mange muligheder i arv.

"Problemet er...": Forventningspres.

En idealisme der ikke giver mening

"Det er et problem fordi..." (giv gerne flere grunde):

- Videre, videre, videre - med topkarakterer.
- Hvorfor sætte ekstremt høje forventninger, når de alligevel ikke kan nås? (vi skal være bedre end kina) (Jeg skal have 12 i alt)
- Forventningerne slukkes aldrig.
 - Når man har fri fra skole, forventes det man går hjem og laver lektier.
 - Når man skal sove, forventes det man sover mindst 8 timer uforstyrret.
- At man skal være social. At være social er burde være et frirum man selv rider over, men det er pludselig også blevet et rum med forventninger.

1. Runde: Bordet rundt

- I denne runde skal I fortælle om jeres egne erfaringer og emne, som jeres gruppe arbejder med: Hvordan oplever hverdag?

2. Runde: Hvad er problemet?

- Udvælg en eller flere problematikker, som jeres gruppe

"Problemet er...":

Stress

- mister overblik - psykisk
- Kroppen kører på fuld speed
- til sidst kan man ikke
- håndtere presset

"Det er et problem fordi..." (giv gerne flere grunde):

- Fordinering af skole og fritid
- karakterer - fremtiden
- Planlægning fra lærerne
- prioriteringer (venner / lektier)

Forord

Indledning

Hvad sagde de unge? – en opsummering

Problematikker fordelt på uddannelser

Metode og empiri

Problematikker og løsningsforslag – en gennemgang

Forventningspres

Tidspres

Karakterpres, planlægning og de mange valg

Gruppepres, usikkerhed/ensomhed og sociale medier

Økonomi og dårlige transportmuligheder

Manglende lærepladser/praktikpladser

Optagelseskraft til ungdomsuddannelserne

Manglende støtte til og forståelse for psykisk syge

Vold som en del af tilværelsen

Analyse: Refleksioner over mødet med en presset ungdom

Litteraturliste

Vold som en del af tilværelsen

Den sidste problematik, som beskrives i denne rapport, er kun nævnt et enkelt sted. Den kan siges at skille sig meget ud fra de problematikker, som har været italesat andre steder. Vold som en problematik er der to grupper på det samme sted, der beskæftiger sig med, hvilket kan være et tegn på, at problemet opfattes som meget aktuelt og relevant for de unge dér. Der er her tale om to grupper fra en produktionsskole, der begge behandler problematikken vedrørende vold, som de i klassen har udvalgt som en problematik, der arbejdes videre med i workshoppen.

De unge beskriver her erfaring med vold – specielt, når de går i byen, hvor de forklarer, at der er sket en udvikling. Man kan *”ikke bare stikke hinanden en på kassen og tage en bajer sammen bagefter”*, som en af de unge forklarer det – volden har fået en anden karakter. Den foregår i bander og grupper, hvor der er flere om at uddele tæskene, og hvor våben er en del af problemet. I hverdagene er fysisk vold blevet erstattet med det, de kalder psykisk vold, som bl.a. inkluderer grimt sprog og mobning. De understreger, at en dårlig opdragelse fra forældrenes side er bidragende til at udvikle denne form for verbal vold. Erfaringerne med vold kobles især til opvæksten, hvor de unge pointerer, at er man vant til vold i hjemmet – fysisk og/eller verbal – oplever man det som normalt og kommer derfor selv til at praktisere det. Det er ikke kun forældrenes dårlige opdragelse, der fordrer volden, da de også påvirkes af tegnefilm samt internettet. Kilderne hertil kommer altså flere steder fra, ifølge de unge. De beskriver en vis benægtelse fra forældrenes side, der har svært ved at begribe, når *”deres små pus”* involveres i vold – hvad enten det er mod dem selv eller som udøvere af den. De unge har derfor ikke mulighed for at tale med deres forældre om de problemer, de oplever med vold, da de mødes med afvisning. Selvom det ofte er det råd, de gives af eksempelvis undervisere – de skal opsøge deres forældre. De oplever hermed ikke at blive lyttet til, hvorfor problemerne aldrig bliver løst, og volden kan fortsætte.

LØSNINGSFORSLAG

Et af forslagene til, hvad de selv kan gøre ved problematikken, er, at de kan gøre hinanden opmærksomme på, når de anvender ubehageligt sprog og/eller udøver mobning. Dette begrænser sig altså til de pågældende unge, når de befinder sig i en fælles kontekst. Derudover påpeger de, at de kan lade være med at tage i byen og gå hjem alene samt: *"Selv lade være med at provokere folk, man kan se er voldelige/dårlig udstråling"*. Et andet løsningsforslag, som ikke retter sig mod de unge selv, lyder på, at der skabes opmærksomhed om problematikken fra andre sider – en efterlysning vi har set tidligere i forbindelse med andre problematikker. Et af de mere kontroversielle forslag lyder på, at *"Alle skal have et lag tæsk, inden de prøver at gå i byen, så de ikke gør det mod andre"* - dog sagt med et glimt i øjet.

De unge efterlyser, at der skabes opmærksomhed om emnet allerede i slutningen af grundskolen, så det kan virke som en forebyggende indsats, inden de unge begynder at gå i byen og stifter bekendtskab med volden her. De nævner muligheden for en kampagne, der kan oplyse om vold og stoffer samt konsekvenserne heraf, der med fordel kan introduceres allerede i grundskolen. Konsekvenser i det hele taget er noget, de unge italesætter som manglende i deres tilværelse. De beskriver et behov for strammere regler og hårdere konsekvenser, når disse ikke overholdes. De foreslår, at der uddeles langt værre straffe for voldsudøvelse, end der gør i øjeblikket. De efterspørger derudover bedre opdragelse og et større fokus herpå fra både forældre, pædagoger og undervisere. Igen får de altså italesat et problem, der bør sættes fokus på fra omgivelserne, så de unge ikke oplever at stå alene med ansvaret.

UNGDOMSBUREAUET

Workshop: Unges bud på bedre livsval

1. Runde: Bordet rundt

- I denne runde skal I fortælle om jeres egne erfaringer og oplysninger om jeres egne grupper af unge, som I har mødt i livet.

2. Runde: Hvad er problemet?

- Udvalgt en eller flere problematikker, som jeres gruppe skal arbejde med.

"Problemet er...":

- For meget ansvar
- Klare sig selv
- få tingene til at gå op i en

"Det er et problem fordi..." (giv gerne flere grunde):

- man selv skal disponere sin
- hvis man ikke er moden nok
- hvis man har for meget
- påtage sig meget ansvar →
- man føler, man skal præstere
- idet man selv har ansvaret

Forord

Indledning

Hvad sagde de unge? – en opsummering

Problematikker fordelt på uddannelser

Metode og empiri

Problematikker og løsningsforslag – en gennemgang

Forventningspres

Tidspres

Karakterpres, planlægning og de mange valg

Gruppepres, usikkerhed/ensomhed og sociale medier

Økonomi og dårlige transportmuligheder

Manglende lærepladser/praktikpladser

Optagelseskrav til ungdomsuddannelserne

Manglende støtte til og forståelse for psykisk syge

Vold som en del af tilværelsen

Analyse: Refleksioner over mødet med en presset ungdom

Litteraturliste

Analyse: Refleksioner over mødet med en presset ungdom

I følgende analyse vil vi dykke ned i nogle af de aspekter, som kommer til udtryk igennem vores arbejde med de unge i løbet af workshoppene samt fokusgruppeinterviewene. Disse aspekter er udvalgt, da vi finder dem særligt relevante og interessante at se nærmere på. Det, vi kommer ind på i analysen, er følgende; Forskellen mellem de problematikker, som de unge inddrager; Den manglende italesættelse af problematikker som ensomhed, mobning og andre, der ikke relaterer sig til en uddannelseskontekst; Den magtesløshed, som de unge udstråler; Og til sidst en perspektiverende analyse af, hvordan de problematikker, som de unge beskriver, kan kobles til konkurrencestaten som livsvilkår.

Forskellige uddannelser, forskellige unge, forskellige problematikker, forskellige løsninger

I løbet af workshoppene tegner sig et bestemt billede af fordelingen af de forskellige problematikker. Der er en del af problematikkerne, som går igen i workshoppene, hvor tidspress og forventningspress er de mest fremtrædende. Der er dog også visse forskelle i de problematikker, som de unge vælger at tage op, som varierer fra uddannelsessted til uddannelsessted.

Noget af det interessante, som workshoppene har givet indblik i, er forskellen på de ting, der presser og udfordrer de unge på de forskellige uddannelser.

På erhvervsuddannelserne og produktionsskolerne er en dårlig økonomi et væsentligt problem, hvorimod det stort set ikke nævnes på de gymnasiale uddannelser – det blev i hvert fald ikke valgt som en problematik, der skulle arbejdes videre med. Årsagen til denne forskel kan ikke siges med sikkerhed, men et bud kan være, at der er stor forskel på de unge. Unge, der går i gymnasiet, og unge, der befinder sig på en erhvervsuddannelse eller en produktionsskole kan være meget forskellige steder i deres liv. Vi oplevede, at flere af de unge på erhvervs- og produktionsskolerne er ældre end de unge, der går på de gymnasiale uddannelser, hvorfor deres livssituationer kan være meget forskellige. Problematikker, som knytter sig til livet som forælder (økonomiske såvel som tidsmæssige), kan siges at repræsentere aspekter, som unge på gymnasierne ikke forholder sig til endnu. Ikke hermed sagt, at det gælder alle, men det er et generelt indtryk, der gives igennem workshoppene, at de unge, der befinder sig på gymnasierne, har økonomisk ressourcestærke forældre, der kan støtte dem. Der er unge på gymnasiet, der enten er flyttet hjemmefra eller betaler husleje til deres forældre, og derfor ikke har lige så mange penge at gøre med, som deres klasse-

kammerater. Ikke desto mindre tyder de unges udfordringer på, at problemer relateret til økonomi klart presser de unge på erhvervs- og produktionsskolerne mere end de unge på gymnasierne.

Problematikken vedrørende mangel på praktik- og lærepladser er af naturlige årsager udelukkende knyttet til erhvervsuddannelserne, hvor der til gengæld ikke italesættes samme karakterpres som på de gymnasiale uddannelser. Karakterpres problematiseres også på produktionsskolerne – her refereres dog ikke til optagelseskrav på de videregående, som unge på gymnasierne gør det, men i stedet til de optagelseskrav, der er til erhvervsuddannelserne. Her er altså igen tale om problematikker, der varierer mellem de unge og den uddannelseskontekst, de befinder sig i. Problematikkerne vedrørende psykisk sygdom og vold er blandt dem, der udelukkende nævnes af unge på en erhvervsuddannelse eller en produktionsskole, og som i særdeleshed får alarmklokkerne til at ringe. Dårlig økonomi, psykiske problemer og vold er problematikker, der udelukkende beskrives af unge fra de to typer uddannelsesinstitutioner. Det sender et signal om, at her befinder sig en gruppe unge med store udfordringer i tilværelsen – udfordringer der er anderledes end dem, andre unge i andre uddannelseskontekster oplever.

En anden ting, vi bemærkede under workshoppene, og som læner sig op af ovenstående betragtninger, er den forskel, der viste sig i de unges refleksionsniveau. Som tidligere beskrevet, er der tale om både abstrakte og konkrete problematikker, hvor de abstrakte primært inddrages af unge fra de gymnasiale uddannelsesinstitutioner. Hele deres måde at gå til spørgsmålet om trivsel på udstråler en anden måde at reflektere over det på, end der gøres på de øvrige ungdomsuddannelser. Det kan være udtryk for, at de unge på denne type uddannelse er vant til at forholde sig til problemstillinger, der er af en mere abstrakt karakter, og er hermed også trænede i at italesætte disse på en bestemt måde. De unge skal forholde sig til teorier og videnskabelige metoder og har fag, der arbejder med abstrakte begreber og tematikker.

Når de unge fra erhvervsuddannelserne spørges ind til deres trivsel, går de mere praktisk til spørgsmålet. De demonstrerer et indgående kendskab til, hvordan samfundet hænger sammen og hvilke problematiske forhold, som gør sig gældende i relation til deres egen situation. De er i stand til at formulere sig meget konkret vedrørende de problematikker, de oplever i hverdagen. På produktionsskolerne er de igen også meget konkrete i formuleringen af de problematikker, de oplever, hvor de tager form af problemer relateret til opfyldelsen af helt basale behov som eksempelvis søvnmangel.

Dette har naturligvis også en betydning for de løsningsforslag, som de unge har beskrevet.

Her går de unge fra de gymnasiale uddannelser ind og udfordrer de nuværende rammer, hvor deres abstraktionsniveau tillader dem at tænke ud af boksen. Det begiver de unge fra de andre ungdomsuddannelser sig ikke ud i på samme måde. Dette skal dog forstås med det in mente, at den generelle kreativitet i de unges løsningsforslag er begrænset – der er langt imellem de skæve bud, der udfordrer rammerne. Det kan overvejes, hvorvidt det er for meget at forlange på baggrund af workshoppens format og længde. Måske en hel dag, hvor de unge får lov til at gå lidt mere i dybden med deres problematikker, vil resultere i mere kreative løsningsforslag fra alle ungdomsuddannelserne?

Ikke desto mindre kan vi påpege ud fra ovenstående, at der er forskel på måden hvorpå, de unge forholder sig til samt italesætter problematikker vedrørende trivsel, som kan siges at blive formet af de forskellige forudsætninger, de unge taler ud fra.

Formålet med ovenstående analyse har to sider. Den ene side er at pointere, at eftersom det er forskellige unge, der går på forskellige uddannelser, som beskriver forskellige problematikker, så kræver det også forskellige løsninger. Der kan ikke udvikles en overordnet ”model” for trivsel, som kan løse problemerne på samtlige ungdomsuddannelser. De unges problemer er forskellige og bør derfor også tilgås forskelligt. Derfor er det også afgørende, at vi med dette initiativ når ud til så mange elevråd og elevrepræsentanter som muligt, da de må antages at kende de unge, som de repræsenterer, bedst. De har hermed mere føling med, hvilke initiativer og løsningsforslag der vil være relevante for den enkelte uddannelsesinstitution at gennemføre og arbejde videre med. Den anden side af formålet er at gøre opmærksom på de faresignaler, som nogle af de unges beskrivelser udstråler. Social ulighed springer i øjnene som noget af det alarmerende ved de unges problematikker samt grupperingen af dem. Det tyder på, at der er en grøft imellem de unge på de forskellige ungdomsuddannelser – en grøft, som formentlig har været der længe og som kan risikere at blive dybere med tiden. Social ulighed er ikke en problematik, vi kan gøre noget ved igennem dette initiativ. Men vi kan sætte fokus på, at den er til stede og har betydning for de problemer, som de unge kæmper med i deres hverdag. Det kræver, at de løsningsforslag, der bliver arbejdet med i forhold til at forbedre de unges trivsel, tager hensyn til disse forhold og arbejder med udgangspunkt i de unges livssituation.

Ensomhed, mobning og manglen på fællesskab

Igennem workshoppene blev det tydeligt, at de unge ikke havde lyst til at arbejde med problematikker, der relaterede sig til emner som mobning og ensomhed. De havde i det hele taget svært ved at tale om problemstillinger, som ikke relaterede sig til deres uddannelses-kontekst. Dette er forståeligt, eftersom vi mødte dem i deres uddannelseskontekst, hvorfor det kan have været en udfordring at tænke ud over denne, selvom vores spørgsmål lagde op

til muligheden for det. Det var tydeligt, at klasserummet ikke er et sted, hvor problematikker, der stikker lidt dybere end karakterræset og dårlige trafikmuligheder, bliver drøftet. Det kan der være flere årsager til. Der var forskel på, hvilke årgange samt hvilke grundforløb vi gennemførte workshoppen på, så det var ikke altid, at de unge havde kendt hinanden særligt længe. På produktionsskolerne er der en del udskiftning, hvorfor de heller ikke her havde et indgående kendskab til hinanden. Når samtalerne omhandlede ensomhed og mobning, skabte det ofte en trykket stemning i klasserne – nogle grinte nervøst, andre stirrede stift ned i bordet foran dem. Der var mange forskellige reaktioner på problematikkerne, men italesættelsen af disse var begrænset. De unge var villige til at tale om mobning og gruppepres på et mere generelt plan, men blev de spurgt om, hvorvidt det også fandt sted i deres egen klasse, blev vi mødt med en rungende stilhed. Vi må erkende, at i et klasseforum og med det workshopformat, vi kom med, var det ikke oplagt at tale om de nære ting. Vi havde derfor også forventet denne reaktion, som til gengæld siger en del om, hvad der er okay at snakke om med sine klassekammerater, og hvad der ikke er. Derudover ville vi ikke kunne forsvare at komme udefra, lave en workshop, der kan ske at udfordre de sociale klassestrukturer, og efter halvanden time forsvinde igen for ikke at vende tilbage og følge op på begivenhederne.

Det var tydeligt at mærke, hvilken stemning der prægede klassen, når man som workshopholder trådte ind i et klasselokale. Nogle larmede, mens andre sad på deres pladser og ventede på, at vi gik i gang. Nogle sad i grupper og gik kun modvilligt tilbage på deres pladser, imens andre sad for sig selv og stirrede med et tomt blik ned i mobilen. Blikke i det hele taget kunne afsløre en hel del, som de unge ikke satte ord på, og som de heller ikke havde lyst til at sætte ord på. Vi fik til tider tilsendt et blik, der indikerede, at den problematik herskede, men den skulle ikke bringes op i det forum, hvilket vi respekterede. Der var altså visse problematikker, som gjorde sig gældende i den enkelte klasse, men som ikke kom på tavlen.

Til gengæld var det interessant at se, hvad der skete med klassen, når de forskellige problematikker, som fik lov at komme på tavlen, blev italesat. Flere steder oplevede vi, at det var første gang, at de unge snakkede med hinanden om nogle af de ting, der presser dem i deres hverdag som eksempelvis karakterræset, tidspreset og forventningspreset, som de fleste kendte til i et eller andet format. Det lod til, at de gik og troede, at de var alene med at have det sådan. Når vi så fortalte, at det var problematikker, vi så gentaget flere steder, kom det for nogle af de unge som en overraskelse. Dette kunne godt tyde på, at de ikke kun undlader at tale om problematikkerne i et klasseforum, men at de i det hele taget ikke deler disse bekymringer med andre.

Der var kun en enkelt klasse, der bragte et manglende fællesskab på banen som en problematik. Hvad dette betyder, er svært at sige. Enten har manglen på fællesskab blandt de unge været et isoleret problem kun for denne klasse, eller også har det ikke været en problematik, nogle af de andre har villet/turde tage op. Dette kan der igen være mange forklaringer på, men et bud er, at de unge har så travlt med at opretholde det perfektionssideal, som de selv beskriver, at tanken om at skulle vise en anden side af sig selv er grænseoverskridende og skrækkindjagende. Dette kan også sammenholdes med nogle af de unges løsningsforslag, som netop i forbindelse med de emner, der kan være svære at tale om, efterlyser hjælp fra andre til at få problemerne italesat. Så risikerer de heller ikke deres egen sociale position ved at ytre det, man stiltiende er blevet enige om ikke at sige højt.

Noget, der understøtter ovenstående antagelse, er de fokusgruppeinterviews, vi gennemførte i initiativets startfase. De unge, som deltog her, viste en helt anden tilgang til de samtaler, som ovenfor er beskrevet som svære at føre i et klasseforum. Der blev diskuteret ensomhed, manglen på fællesskab og utryghed i sociale sammenhænge – både i og uden for klassen. De unge var meget mere åbne for at tale om disse problematikker i vores fokusgruppeinterviews, hvor der ikke blev lagt skjul på, at fællesskabet haltede og den sociale usikkerhed dominerede. Et sted kunne de nævne i flæng alle de muligheder for socialt samvær, der var – strikkeklub, bogklub, skakklub og så videre – men var de selv en del af det? Nej. Ikke én af dem. Heller ikke dem, der beskrev, at de havde det svært socialt og oplevede problemer med at få venner på skolen. Det kunne godt tyde på, at problematikkerne gør sig gældende, men at de er svære at snakke om i et klasseforum.

Pointen med at påpege ovenstående er, at det kan forstås som et udtryk for denne individualiserende kultur, hvor det at have det svært er udtryk for et svaghedstegn, som man ikke skal vise sine klassekammerater. Den her konkurrence imellem de unge og forestillingen om den perfekte tilværelse, som de unge beskriver, kan siges at udfordre deres muligheder for at italesætte problemer, som kan risikere at ødelægge glansbilledet – eller profilbilledet. Deres modstand over for at tale om de lidt nære og svære ting i tilværelsen kan altså pege på en helt anden problematik, som går på de unges frygt for ikke at være og virke perfekte. Der er ikke plads til fejl og mangler, når man er perfekt. Har du udfordringer i tilværelsen, som alle givetvis har i et eller andet omfang, så handler det om ikke at vise dem. De unge bliver altså mestre i at skjule deres problemer for omverdenen, og måske endda også sig selv, hvilket kan få voldsomme konsekvenser.

Ensomhed og mobning er ikke nye fænomener – det opsigtsvækkende er, at problemer, der relaterer sig hertil, ikke bliver italesat, taget hånd om og forsøgt løst i fællesskab. Mange af de unge går med de her problemer og tror, at de er alene om at have dem. Det kan forstås således, at der hersker en kultur, hvor det ikke er okay at snakke med hinanden om det

nære og det svære. Dette har muligvis altid været tilfældet, men én ting kan vi konstatere ud fra vores workshops – de unge vil gerne snakke om det, de har bare ikke modet eller det sociale overskud til at gøre det. De befinder sig, som de selv understreger, i en identitets-skabelsesfase, hvor det sociale liv er afgørende for deres personlige udvikling. Derfor kan det også være udfordrende for mange at risikere sin sociale position ved at bringe et emne op, der er tabubelagt. De unge efterspørger altså hjælp til at håndtere de svære emner og få dem sat på dagsordenen, så de ikke oplever at stå alene med deres forsøg på at bryde tabuet. Start gerne tidligt – allerede i grundskolen – med at sætte disse emner på dagsordenen, så de aftabuiseres og bliver naturlige samtaleemne, der ikke repræsenterer svaghed, men menneskelighed, og som opfordrer til en åben dialog og et trygt, socialt samvær.

Magtesløshed

Én af de mest slående oplevelser for os som workshopholdere var mødet med de unges magtesløshed. Alene det sæt, det gav i de unge, når de blev spurgt, hvad de selv synes, fik alarmklokkerne til at ringe. Det var de tydeligvis ikke vant til. Nogle troede, at vi var der for at tale generelt om trivsel, imens andre troede, at de skulle til at besvare et spørgeskema, *”som de plejer, når der laves trivselsundersøgelser”*. Ordet ”trivsel” er i sig selv et ekstremt ”usexet” ord, som de unge udtrykte en vis ligegyldighed over for – hvad betyder trivsel overhovedet? Hvad vil det sige at trives og mistrives? Vi besluttede os for, at det måtte de unge selv bestemme.

Med spørgsmålet: ”Hvad er det værste ved at være ung?”, kastede vi bolden op til de unge selv – det var dog ikke altid, at den blev grebet efter første kast. Når de unge havde svært ved at sætte ord på, hvad det værste ved at være ung er, eller hvis de havde ekstremt let ved det og remsede op i flæng, stillede vi spørgsmålet: ”Hvad er det bedste ved at være ung?”. Det gjorde vi både for at få de unge til at reflektere over de forskelle, der er på det bedste og det værste, og for at de kunne anvende denne inspiration fra det bedste til at løse nogle af problematikkerne, der fremgik under det værste.

Nogle af de ting, der blev nævnt som det bedste ved at være ung, var blandt andet frihed (som stod højt på listen), socialt fællesskab med andre unge, ubegrænsede muligheder, fester, mere selvbestemmelse og ikke så meget ansvarsfølelse. Når der blev snakket om det bedste, var humøret højt og stemningen let. Men når øjnene og opmærksomheden søgte tilbage til det værste, blev man klar over, at de unge havde opremset to meget kontrastfyldte lister – det bedste er frihed og intet ansvar, det værste er tids- og forventningspresset. Det bedste er fester og socialt fællesskab, det værste er ensomhed, mobning og gruppepres. Det bedste er ubegrænsede muligheder, det værste er de mange valg. Altså kan det siges, at de unge igennem workshoppen får beskrevet et meget kontrastfyldt ungdomsliv, hvor det

værste til tider spænder ben for det bedste. Dette er dog tit tilfældet, da det værste og det bedste i de fleste sammenhænge er hinandens kontraster.

De tanker og overvejelser, som blev sat i gang hos de unge igennem denne brainstormøvelse, satte skub i workshoppene, og de unge begyndte efterhånden at spille med bolden, selvom de gav udtryk for, at kampen var tabt på forhånd. Problematikkerne var mange og løsningerne svære at få øje på og svære at få hånd om. Og det var dét, der gjorde størst indtryk. Den opfattelse af, at det ikke nytter noget. Det er ligegyldigt, hvad de siger og gør, for de kan jo ikke ændre på noget alligevel. Tingene vil blive ved med at være, som de er, ligegyldigt hvad. Den magtesløshed, som de unge gav udtryk for, det var dén, der sad i kroppen, når vi forlod en workshop. Blandt andet blev det beskrevet, under et indledende fokusgruppeinterview på en produktionsskole, at *"vi er jo lidt specielle"* og *"vi har nok nogle problemer, som ikke mange andre unge har"* hvortil klassekammeraterne kom med samtykkende nik. Én af de udtalelser, der blev siddende i kroppen længe, og gør det stadig, var, da en af de unge fra en produktionsskole sagde med opgivelse i stemmen: *"Når man får at vide tilpas mange gange, at man ikke dur til noget, så begynder man at tro på det"*. Denne selvforståelse og italesættelse af at rangere nederst i uddannelseshierarkiet, vidner om nederlag, skuffelser og svigt. Når de unge ikke har troen på sig selv, har de svært ved at se, hvorfor andre skulle have det. Tanken om, at nogle er der for at gøre en forskel, eller at de ligefrem selv kan gøre det, ligger dem fjernt.

Også på de gymnasiale uddannelser mødte vi denne magtesløshed. De kunne godt se, at problemerne var der, men at tage skridtet og omsætte det til handling lå dem meget fjernt for. Der var ingen tradition for at kritisere institutionerne, og der var intet sammenhold omkring de få kritikere, der måtte stå frem. Eksempelvis havde det været oplagt at kritisere transportudbyderne for deres planlægning af transport eller institutionernes dårlige planlægning af undervisningsforløb og forældede faciliteter på skolerne, som mange har påpeget igennem workshoppene. Ikke mindst viste magtesløsheden sig omkring de lidt større og mere u håndgribelige kulturelle tendenser. Hvordan er det lige, man gør noget ved uddannelsessnobberi, karaktærræs og forventningspres? Det havde mange svært ved at svare på, hvilket i sig selv er fair nok, men problemet var, at man havde givet op over for de ting, man fandt problematiske. De unge havde ikke troen på, at der for dem var noget at gøre, og at det kunne forsøges ændret til det bedre. Med andre ord mærkede vi et demokratisk underskud blandt de unge, som ikke bare følte sig afkoblede fra beslutningerne, men decideret afsporede fra dem.

Denne magtesløshed fremprovokerede to impulser hos os som workshopholdere. Man fik lyst til at ruske op i hver og én, indtil modløsheden ville rasle ud af kroppen på dem, så der

blev skabt plads til ungdommens fandenivoldskhed med revolutioner, demonstrationer og alt hvad der dertil hører. Samtidigt fik man lyst til at sætte sig over for hver eneste af de unge, kigge dem i øjnene, og stille dem spørgsmål som: "Hvorfor har I mistet troen på, at det kan blive bedre? Hvorfor har I givet op?". Vi ved ikke, hvad der var sket, hvis vi havde gjort eller sagt en eller begge dele. Vi kan kun håbe på, at workshoppene, rapporten samt den efterfølgende konference kan være med til at sætte gang i en bølge af forbedrende initiativer, debatindlæg, ytringer, demonstrationer og meget andet – en bølge, de unge selv er med til at starte, og som forhåbentlig vil skylle ind over ungdomsuddannelserne i Danmark. De skal have skabt en tro på, at tingene kan blive bedre, og at de selv har en stor rolle at spille. Det tror vi på, at vi kan bidrage til ved ikke at lade dette initiativ glide ud i sandet som endnu et i rækken af gode intentioner, der aldrig bliver til noget, og ender som en ligegyldighed for de unge, fordi de aldrig mærker resultatet heraf.

En presset ungdom

Igenem arbejdet med initiativet "Unge bud på bedre trivsel" tegner sig et bestemt billede af de unge – et billede, vi har set før.

Ungdomsbureauet har inden for sin relativt korte levetid på 2,5 år været i kontakt med lige knap 2000 unge mennesker i Danmark i alderen 15-30 år. Vi har haft samtaleluner på Roskilde Festival, lavet workshops, afholdt en pop-up højskole, deltaget i konferencer og debatter, undervist på en højskole, udarbejdet bogen "De Frafaldne" og meget mere. Igenem vores talrige møder med de unge i mange forskellige kontekster er der bestemte ting, der går igen i de unges fortællinger om sig selv og deres hverdag – ting, som også kom til udtryk i vores workshops med de unge i Region Syddanmark. Det, der springer mest i øjnene er det kæmpe pres, som de unge beskriver.

Under en workshop på Roskilde Festival hvor de unge, der deltog, skulle formulere, hvad de drømte om, startede ni ud af ti med at fortælle om deres uddannelses- og karrieredrømme. Dette siger lidt om, hvor meget uddannelse og karriere fylder i de unges bevidsthed – selv på en festival, hvor de er langt væk fra virkelighedens verden og muligvis med en enkelt alkoholprocent eller to i blodet. Vi opsatte derfor et bånd, der lød på, at de ikke måtte italesætte drømme, der relaterede sig til hverken uddannelse eller karriere, hvilket gav nogle ret interessante bud. En af de mest "sigende" drømme for ungdomsgenerationen, og som endte med at blive titlen på den bog, vi senere udgav, lyder således: *"Jeg drømmer om en tid hvor alle de ting jeg godt kan lide at lave ikke føles som skyldspvokerende overspringshandlinger i det langsigtede projekt som er min tilværelse"*. Når vi præsenterer den sætning for unge, grines der først over den lange titel, men efterfølgende ses genkendelsens blik og anerkende nik – jo, de kender godt den drøm. Dette var også tilfældet under work-

shoppene. Forventningspres og tidspres var de to helt store problematikker, som 16 ud af 20 klasser mente, at der skulle gøres noget ved.

Vi har altså igennem de sidste 2,5 år snakket med en generation af unge under pres! De beskriver et pres fra samfundet, medierne, deres forældre, deres undervisere, deres kammerater og ikke mindst sig selv. De fortæller, at de skal løbe hurtigere og hurtigere for at følge med, at de lever flere år ude i fremtiden og glemmer at være til stede i nuet, at de er så optagede af at være perfekte, at de glemmer at mærke efter, om der er noget galt – hvilket meget tyder på, at der er. Tallene fra Nordea-fonden og andre kan siges at understøtte vores møde med de unge – det er en generation med ”ondt i livet”. Det er også en generation, der er foruroligende bevidste om de krav og forventninger, der stilles til dem, og om deres gentagende nederlag og utilstrækkelighed. Men de kæmper videre. Nogle trives med konkurrencen, udfordringerne, tempoet i tilværelsen, imens andre knækker halsen på det. Igennem vores møde med de mange unge har vi fået indtrykket af en generation uden pauseknop og med kronisk dårlig samvittighed.

Men hvorfor ér det, at de unge føler det her pres? Hvor kommer det fra, hvad har skabt det, og hvad gør vi ved det?

Vores bud er, at presset i høj grad stammer fra, hvad man kan kalde konkurrencestaten. I Ungdomsbureauet arbejder vi ud fra den antagelse, at konkurrencestaten er et livsvilkår for de unge i dagens Danmark – her lærer vi os op af Ove Kaj Pedersens analyse i ”Konkurrencestaten”, hvori han beskriver den som værende meget mere end et spørgsmål om økonomi, men i høj grad også et spørgsmål om ideologi og livsværdier (Pedersen, 2011). Med konkurrencestaten følger bestemte forståelser og logikker, som i høj grad henter deres legitimitet i økonomiens verden. Her lægges der vægt på vækst, høj beskæftigelsesprocent, et højt uddannelsesniveau, international konkurrenceevne osv. (Pedersen, 2011). Vi vil ikke diskutere konkurrencestatens positive og negative sider her. Det, vi gerne vil pointere, er, at vi arbejder ud fra den forståelse, at konkurrencestaten er et livsvilkår, som de unge skal rustes til at manøvrere i, uden at de bryder sammen i processen. For der, hvor konkurrencestaten kommer til udtryk som problematisk, det er, når dens rationaler og logikker tager med os hjem. Når den infiltrerer tiden foran tv-skærmen, eller når den dukker op på siderne i din yndlingsroman. Når den befinder sig ved siden af dig i hængekøjen, når den går med dig i bad, og når den ånder dig i nakken som et ondt spøgelse, der opfordrer til at gøre alt lidt mere effektivt. Og det er dette, vi kan se i de unges beskrivelser – selvom de ikke nødvendigvis er bevidste om det. De har taget konkurrencestatens logikker til sig og internaliseret dem i en sådan grad, at der ikke er rum til andet – der er ikke tid til pauser, og der er ikke plads til fejl. Igennem internaliseringen opstår presset også hos de unge selv,

hvor omgivelsernes forventninger bliver til deres egne. Sætningen, som en gruppe fik skrevet ned: *"Om du virkelig laver det, du har lyst til, eller om du gør det fordi det fører til 'det perfekte liv'"*, er et af de tydeligste eksempler, vi så på, at de unge sætter spørgsmålstegn ved, hvorfor de gør, som de gør, og hvad der driver dem til at opnå "det perfekte liv". Det er imidlertid vigtigt at gøre opmærksom på, at konkurrencestatens logikker er én måde at se og forstå de unge og de problematikker, de beskriver, på. Den repræsenterer altså ikke en endegyldig sandhed, men skaber udgangspunktet for vores analytiske blik.

I samme vending er det også nødvendigt at nævne, at der er mange forskellige nuancer i det billede, der tegner sig af de unge – der er mange unge derude, der sætter en masse bevægelser i gang, tænker kreativt og ud af boksen og er med på, at det hele ikke behøver være så effektivt, perfekt og pakket ind i hashtags der viser, hvor fedt det er at være "mig". Unge, der gerne vil hinanden og det nære. Men lige nu, i forbindelse med denne rapport, der handler det om de ting, vi har set, oplevet og fået at vide af de unge, vi har mødt igennem de 20 workshops. Og der er helt sikkert grund til optimisme, for trods magtesløsheden, trods den stiltiende accept af tingenes tilstand, så er der håb for, at tingene kan blive bedre. Men det kræver, at der kommer handling bag ordene. De unge selv, har ikke troen på, at de kan skabe en forandring. Så vi er nødt til at sætte skub i tingene, så de får troen tilbage på, at det kan lade sig gøre. Derfor er det afgørende, at vi får rakt ud til elevrådene og får sat dem ind i de problemer, som de unge, de repræsenterer, oplever. Dette gør vi med henblik på at give dem mod på og inspiration til at gøre noget, så trivslen kan forbedres for de unge på ungdomsuddannelserne.

De svære samtaler

En af de erfaringer, vi har gjort os gennem mødet med de unge, og som vi gerne vil inspirere elevrådene til at arbejde videre med, er "de svære samtaler" og de unges besværligheder med at indgå i disse.

De unge, vi har talt med, har selv fremhævet flere steder, at de skal blive bedre til at tale med hinanden. Om de vigtige ting - om de ting der betyder noget for dem, men som også kan være svære at tale om. Det er eksempelvis at snakke om, hvordan man håndterer og lever med pres og stress samt en kritisk dialog om, hvorvidt der overhovedet er nogen grund til at presse sig selv så hårdt, som man gør og have så høje forventninger til sig selv, som man har. Igennem workshoppene oplevede vi, at det var relativt nyt for de unge at have et rum til at diskutere disse emner i – et rum som de gav udtryk for, at de savnede og havde brug for.

På den baggrund ser vi samtalen som et vigtigt og nødvendigt virkemiddel i forhold til at fremme trivslen blandt unge. For os at se ligger der et fælles ansvar i at få etableret en bedre kultur omkring samtaler på ungdomsuddannelserne, hvor der skal skabes nye og mere samtaleorienterede fællesskaber og begivenheder. Det kan være i klassekonteksten, hvor der gives tid til samt faciliteres samtaler om trivselsrelaterede emner, eller det kan være på tværs af klasser, årgange, elevråd etc., hvor der afholdes arrangementer og begivenheder, der sætter fokus på forskellige emner. Kun fantasien sætter grænser – og det er ikke vores fantasi, men de unges, der skal sætte dem.

På ungdomsuddannelserne flourer en lang række forskellige trivselsrelaterede problematikker, som sagtens i endnu højere grad end i dag kan tåle at blive delt og vendt med både klassekammerater, undervisere, forældre, politikere og mange andre.

Vi tror på, at en italesættelse af problematikkerne, ikke mindst de unge imellem, vil kunne skabe nogle mere fornuftige proportioner i de forventninger, de har til sig selv og hinanden. At vænne sig til at tale om tingene kan gøre de unge i stand til at tage stilling til, at reagere og handle, når noget vitterligt er for dårligt og bør diskuteres, sættes til debat og ændres.

”De svære samtaler” vil derfor være i fokus og indgå som en del af det idékatalog, vi præsenterer til konferencen med elevrådene og andre elevrepræsentanter i forbindelse med lanceringen af denne rapport. Her skal der videndeles, idéudveksles og tænkes ud af boksen, når vi sammen med elevråd/repræsentanter udvikler nye initiativer og tilgange til at forbedre trivslen for de unge på ungdomsuddannelserne, som tager udgangspunkt i de unge selv. Det er der brug for.

Med ”Unge Bud på Bedre Trivsel” giver vi de unge chancen for selv at komme på banen med deres egne forslag til, hvordan man kan forbedre deres trivsel. Vi håber på, at det vil bidrage til, at de føler et medejerskab over processen, som skaber motivation, vilje samt troen på, at det kan lade sig gøre at ændre tingene til det bedre.

Forord

Indledning

Hvad sagde de unge? – en opsummering

Problematikker fordelt på uddannelser

Metode og empiri

Problematikker og løsningsforslag – en gennemgang

Forventningspres

Tidspres

Karakterpres, planlægning og de mange valg

Gruppepres, usikkerhed/ensomhed og sociale medier

Økonomi og dårlige transportmuligheder

Manglende lærepladser/praktikpladser

Optagelseskrav til ungdomsuddannelserne

Manglende støtte til og forståelse for psykisk syge

Vold som en del af tilværelsen

Analyse: Refleksioner over mødet med en presset ungdom

Litteraturliste

Litteraturliste

Due, Pernille et al. (2014),
Børn og unges mentale helbred, Vidensråd for Forebyggelse

Nielsen, Jens Christian et al. (2011),
Når det er svært at være ung i DK: Unges beretninger om mistrivsel og ungdomsliv,
Center for Ungdomsforskning.

Nordea-fonden & Institut for Lykkeforskning (2015),
Hvordan går det? Status på det gode ungeliv. Lokaliseret 09.04.16 på:
[http://nordeafonden.dk/files/media/documents/evalueringer/
det_gode_unge_liv_status_2015.pdf](http://nordeafonden.dk/files/media/documents/evalueringer/det_gode_unge_liv_status_2015.pdf)

Nordea-fonden (2014),
Det gode unge liv.

Ottosen, Mai et al. (2014),
Børn og Unge i Danmark. Velfærd og Trivsel 2014, SFI
- Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Pedersen, O. K. (2011).
Konkurrencestaten. København: Hans Reitzels Forlag

